

Bu çalışmaya ilk başladığım dönemde bir rapor hazırlama fikriyle yola çıkmıştım. Ancak, daha sonra bir rapordan ziyade kapsamlı bir niteliksel çalışmanın idari para cezası uygulamaları ve sonrasında ortaya çıkan sorunlara daha güçlü şekilde dikkat çekeceğine kanaat getirdim. Bugüne dek, salt idari para cezaları ve bu cezalar ile ilişkili olarak trans seks işçilerinin tecrübe ettikleri sorunlara dair bir çalışma hazırlanmadı. Dolayısıyla, şu an elinizde tuttuğunuz kitabın bu alanda çalışma yapmak isteyenler için iyi bir kaynak olduğunu düşünüyorum.

Sivil toplum kuruluşları, konuyla ilgili devlet kurumları, yasa yapıcılar, hukukçular, medya gibi birçok kesimin çalışmalarına katkı noktasında faydalı olacağını düşündüğüm bu kitap, idari para cezaları konusunda trans seks işçilerinin tecrübe ettikleri sıkıntılarını, bu uygulamaların ekonomik arka planını, devletin bu uygulamalar ile erişmek istediği hedefi, uygulamalar sırasındaki hukuksuzlukları, trans seks işçilerine yönelik toplumsal baskının idarenin keyfi uygulamalarına etkisini ve bu uygulamalara karşı trans seks işçilerinin taleplerini içermektedir. Umuyorum ki bu kitabın, trans seks işçileri ve diğer seks işçisi gruplarının idari para cezaları ve sonrasında ortaya çıkan hak ihlalleriyle karşılaşmalarını sonlandıracak bir etkisi olur.

“Yaz tabii, ne kadar etkisi olur bilmiyorum ama sesimizi bir kişinin bile duyması işimize yarar diye düşünüyorum. Belki de yeni lubunyalıların işine yarar, ileride. Ama mutlaka faydalı olur kanaatindeyim.”²

1 Trans seks işçilerinin kendi kullandıkları bir alt kültür dili olan Lubunca’da trans kadın anlamına gelmektedir. Son dönemlerde bütün LGBT’leri kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

2 Selin ile görüşme, 15 Ocak 2014, telefon yoluyla.

KEMAL ÖRDEK

“KAYITSIZ” ALANDA “KAYITLI” “SOYGUN”

KEMAL ÖRDEK

“KAYITSIZ” ALANDA “KAYITLI” “SOYGUN”:

Trans Seks İşçilerine Yönelik
Bir “Vergilendirme” Aracı Olarak
İdari Para Cezaları

KEMAL ÖRDEK

**“KAYITSIZ” ALANDA “KAYITLI” “SOYGUN”:
Trans Seks İşçilerine Yönelik
Bir “Vergilendirme” Aracı Olarak
İdari Para Cezaları**

“KAYITSIZ” ALANDA KAYITLI “SOYGUN”: Trans Seks İşçilerine Yönelik Bir “Vergilendirme” Aracı Olarak İdari Para Cezası Uygulamaları

Bu kitabın telif hakları Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği ile Kemal Ördek’e aittir. Kitabın bir bölümünün veya tamamının çoğaltılması sürecinde Kırmızı Şemsiye’den ve Kemal Ördek’ten izin alınması zorunludur. Bu kitapta yer alan bilgiler, başka yayın veya çalışmalarda, bu yayının referans gösterilmek suretiyle kullanılabilir.

Yazar: Kemal Ördek, 2014

Tasarım & Mizanpaj: Gülçin Arda

Basım Tarihi: Şubat 2014

Baskı: Atalay Reklam Dağıtım Matbaacılık Yayıncılık Bilişim San. ve Tic. Ltd. Şti Adres: Büyük Sanayi 1. Cadde Elif Sokak No.7/59 İskitler - ANKARA Tel: 0 312 341 51 05

KIRMIZI ŞEMSİYE Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği bir seks işçileri sivil toplum kuruluŐudur. Derneğin kuruluş amacı, seks işçisi kadın, erkek ve transların maruz kaldıkları hak ihlallerine karşı seslerini yetkili makamlara ve kamuoyuna duyurmak, maruz kaldıkları ayrımcılık, nefret suçları ve Şiddete karşı korunmaları için mekanizmalar geliŐtirmek ve kapasitelerini güçlendirmek, cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında ihtiyacını duydukları önleme, korunma, tanı ve tedavi hizmetlerine erişimlerini sağlamak ve seks işçilerinin kriminalizasyonuna sebep olan ilgili mevzuatın seks işçilerinin hak talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda değiştirilmesi için savunuculuk yapmaktır.

KEMAL ÖRDEK, 2008'den bu yana LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel, trans) hakları ve seks işçileri hakları savunuculuğu yapmaktadır. Türkiye'de çeşitli LGBT sivil toplum kuruluşu ve gruplarının çalışmalarına katkıda bulunan Kemal Ördök, bölgesel ve uluslararası alanda LGBT hakları ve seks işçileri hakları ile ilgili savunuculuk faaliyetleri yürütmeye devam etmektedir.

Kemal Ördök, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'nin kurucu başkanıdır. Aynı zamanda, 2011'den bu yana Avrupa'daki trans sivil toplum kuruluşları ve destekçilerinin çatı kuruluşu olan Transgender Europe'un eş-başkanlığını yürütmektedir. 2012 Mayıs ayından bu yana da seks işçilerinin insan hakları alanında küresel ölçekte savunuculuk yapan Küresel Seks İŞçiliği Projeleri Ağı'nın da politika yetkilisidir. Geçmişte Cinsel Haklar ve Üreme Sağlığı Küresel Gençlik Koalisyonu'nda LGBT ve seks işçiliği alanında çalışma yürütmüŐ olan Kemal Ördök'in son dönemdeki çalışma konuları arasında erkek seks işçileri, genelevler, idari para cezası

uygulamaları, cinsiyet kimliği temelli Şiddet bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....1

GİRİŞ YERİNE:

Nereden Çıktı Bu “Kabahat” Meselesi?.....4

METODOLOJİK ÇERÇEVE.....9

“FUHŞU BİTİRMEYE” YÖNELİK İDARİ TEDBİRLER
VEYA HUKUKSUZLUK DESTANI.....12

“KADIN KILIĞINDA ERKEK” veya “AHLAKA MUGAYİR
KİMLİKLER”:

Bir Kimliğin Devlet Eliyle Kriminalizasyonu.....35

PARA CEZASI UYGULAMALARINDA

HUKUKSUZLUK ve CEZASIZLIK:

“Polis Dinlemiyor ki Seni, Kendisini Allah Zannediyor”¹.....45

İDARİ PARA CEZASI UYGULAMALARININ

VARDIĞI NOKTA:

Şiddet, Yoksulluk ve Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar.....62

“TOPLUM DESTEKLİ” NEFRET OPERASYONLARI.....74

SON SÖZ YERİNE:

“*Trans Seks İşçilerine Saldırmanın Dayanılmaz Cazibesi*”

ve Talepler.....86

TEŞEKKÜR

Bu yayının hazırlanması dört ayımı aldı. Bu süre içerisinde, transların insan hakları alanında tecrübe ettikleri sorunlar ile günümüze dek ulaştırdıkları talepleri, çeşitli raporlar ve spesifik alanlara yoğunlaşmış yayınları inceleme fırsatı buldum. Benim de içinde yer aldığım ve bugüne dek Türkiye’de gerçekleştirilmiş, trans² seks işçilerinin maruz kaldıkları hak ihlallerini raporlama çalışmalarını taradım, trans seks işçilerine hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek sunmuş avukatlarla görüşüm, uluslararası alanda trans seks işçilerine kesilen idari para cezaları konusundaki deneyimler ile ilgili yurtdışındaki insan hakları savunucuları ile fikir alışverişinde buldum, kesilen para cezaları ile ilgili son 6 yıl boyunca medyada yer almış haberleri taradım. Bir yandan da, Kırmızı Şemsiye Derneği’ne bu süre içerisinde kendilerine kesilen idari para cezaları üzerinden başvuru yapan trans seks işçileriyle görüşüp konu hakkındaki güncel uygulamaları değerlendirme fırsatı buldum.

Bu yayın, salt çeşitli vesilelerle gerçekleştirmiş olduğum araştırmaların bir sonucu değildir. Bunun yanında bu yayın, Kırmızı Şemsiye Derneği’nin de açıklıkla ifade ettiği gibi, bugüne dek yapmış olduğumuz çalışmalarda bizzat konunun özneleri olan seks işçilerinin kendi görüşlerine başvurulması sonucunda ve onların hak talepleri doğrultusunda hazırlanmış bir inceleme çalışmasıdır.

Bu inceleme çalışmasını gerçekleştirebilmek için iki buçuk aylık süre

2 “*Trans*” kavramı bu yayın boyunca trans kadın seks işçilerini ifade etmek için kullanılmıştır. Aynı şekilde, “*trans*” sözcüğü, toplumda “*travesti*” olarak ifade edilen, trans seks işçileri toplumu içerisinde “*trans kadın*”, “*CD/cross-dresser*”, “*lubunya*”, “*travesti*” ve benzeri kavramlara tekabül etmektedir.

içerisinde Türkiye'nin 7 ilinden 20 trans seks işçisi ile görüştüm.³ Bu çalışmanın asıl söz sahibi olan trans seks işçileri eğer zamanlarını ayırıp, konu hakkındaki deneyimlerini ve taleplerini dile getirmemiş olsalardı, bu çalışmanın gerçekleşmesi mümkün olmazdı. Dolayısıyla, çalışma boyunca beni kırmayıp benimle görüşen trans seks işçilerine, canım arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Yukarıda da dile getirmiş olduğum ve medyada yer almış haberler, trans seks işçilerine sunulan hukuki danışmanlık veya doğrudan hukuki destek, gerçekleştirilmiş izleme, raporlama ve belgeleme çalışmaları topluca güçlü bir trans hakları hareketine işaret ediyor. Bu çalışmada yer almayı kabul eden ve benimle görüşen trans seks işçilerinin yanında, aslında idari para cezaları konusunu bugüne dek gündeme taşıyan, bu haksızlığa çeşitli vesilelerle itiraz eden, sesini yükselten, hakkını arayan bütün trans seks işçileri en büyük teşekkürü hak ediyor. Trans insan hakları savunucularının yıllardır gerçekleştirmiş olduğu savunuculuk çalışmaları olmasaydı, bugün bu çalışma için ne bir medya haberi ne de bir rapora erişimim olacaktı.

Sadece trans seks işçileri ve trans insan hakları savunucuları değil, aynı zamanda bu özgürleşme mücadelesinde konunun mağdurları ile bir araya gelmiş bütün LGBT ve seks işçileri hakları savunucularına, sivil toplum kuruluşlarına, avukatlara, diğer alanlarda çalışan ama trans seks işçilerinin hak taleplerini kendi gündemlerine taşıyan bütün ayrımcılık karşıtlarına da bu vesileyle teşekkür etmek istiyorum. Son olarak, bu yayını Kırmızı Şemsiye Derneği adına, trans seks iş-

3 Çalışma boyunca görüşmüş olduğum trans seks işçilerinin isimleri değiştirilerek kullanılmıştır. Görüştüğüm bazı kişiler isimlerinin anonim kalmasını isterken, çok azı isimlerinin kullanılabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, hiçbir seks işçisini bu yayının sonrasında görünürlük veya bilinirlik noktasında sıkıntıya sokmamak amacıyla isimlerini değiştirerek kullandım.

ilerinin kolluk kuvvetleri tarafından usulsüz ve keyfi Şekilde maruz bırakıldıkları idari para cezaları konusunda bir savunuculuk aracı oluşturmak gayesi ile hazırladım. Konuya daha çok dikkat çekmek ve uzun yıllardır devam eden bu keyfi uygulamaların bir son bulması için bir kampanya aracı olmasını sağlamak amacıyla hazırladığım bu yayına sunduğu her türlü destekten dolayı Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne teşekkür ediyorum.

GİRİŞ YERİNE:

Nereden Çıktı Bu “Kabaha” Meselesi?

Uzun yıllardır trans seks işçilerinin maruz kaldıkları hak ihlalleri ile ilgili savunuculuk çalışmaları yürütüyorum. İçinde yer aldığım sivil toplum kuruluşları veya bağımsız projeler bünyesinde trans bireylerin toplumsal dışlanma, ekonomik marjinalizasyon, yoksulluk, şiddet ve benzeri konulardaki tecrübeleri ile ilgili görünürlük arttıracak faaliyetler yürüttüm. Kırmızı Şemsiye Derneği’ni kurmaya karar verdiğimiz 2012 Aralık ayı içerisinde, şimdi dernek kurucusu statüsünde bulunan değerli arkadaşlarıma tartıştığımız birçok konu arasında Kabahatler Kanunu ile ilgili şunu söylediğimi hatırlıyorum: *“Kırmızı Şemsiye’yi kurduktan sonra belki de en yoğunlukla değinmemiz gereken konulardan biri trans seks işçilerine yazılan idari para cezaları. Nedeni çok basit; çünkü bu mesele salt bir makbuz veya para tahsilatı meselesi değil. Bu mesele trans seks işçilerinin yoksullaştırılması meselesidir. Bu mesele trans kadınların topluma ‘kabaha’ gösterilmesi ve kriminalize edilmesi meselesidir. Bu mesele, devletin ‘kayıtsız’ seks işçiliği alanından elde ettiği rant meselesidir. Ve belki de en önemlisi, bu mesele, trans seks işçilerinin şiddete ve cinayetlere açık hale getirilmesi meselesidir.”*

Gerçekten de, 2007’den bu yana birçok trans seks işçisi arkadaşımın çeşitli defalar, çeşitli gerekçelerle caddede müşteri ararken, evlerinde otururken, gündüz vakti yolda yürürken veya restoranda yemek yerken polis tarafından rahatsız edildiğine şahit oldum. Evde erkek arkadaşı ile sohbet ederken polis tarafından evi basılan ve aşağılanan trans seks işçilerinin hikayelerini de duydum, yolda köpeğini gezdirirken polis tarafından durdurulup gözaltına alınan transların haklı feryatlarını da. Caddede müşteri ararken polis tarafından taciz edilen,

karakola götürülen ve sabaha kadar keyfi şekilde orada bekletilen bir transin karakoldan çıktıktan hemen sonra polis tarafından nasıl yeniden gözaltına alındığını; bir gecede 3 defa idari para cezası kesildikten sonra, kendisinden bir nevi “*gasp edilen*” parayı yeniden kazanmak için daha uzun süre caddede bin bir türlü şiddetin göbeğinde müşteri bekleyen transin neler yaşadığını dinledim, zaman zaman bizzat kendim şahit oldum.

Polisin bu keyfi ve aslında hukuksuz uygulamalarına direnen trans seks işçilerinin nasıl şiddet gördüğünü, polisin kötü muamelesi ve işkencesine maruz kalan trans seks işçilerinin suç duyurularının nasıl görmezden gelindiğini, trans seks işçileriyle birlikte suç duyurusunda bulunmak için karakollara giden trans insan hakları savunucularının polisler tarafından nasıl tehdit edildiğini, kendisine yazılan para cezaları sonrası polisler hakkında suç duyurusunda bulunmak isteyen trans seks işçisine polisin nasıl “*suç duyurusunda bulunursan, bir daha o caddeye çıkamazsın, bu şehirde barındırmam seni*” diyebildiğini, emniyet yetkililerinin polisleri “*travesti*” yakalamaya “*puan cetvelleri*” ile ayrımcılığa nasıl teşvik ettiğini kendi gözleriyle gördüm, tanık oldum.

Bir seks işçisi olarak, bizzat polis tarafından şiddetin mağduru da oldum. Zamanında trans seks işçisi dostlarıma keyfi uygulama yapılmaması gerektiğini söylediğim için nasıl diğer trans arkadaşlarımla birlikte polis tarafından şiddet gördüysem, bu defa caddeye müşteri aramaya çıktığımda polisin hakareti ve darp etmesiyle karşılaştım.

Kendilerine yazılan idari para cezalarına itiraz etmek için Kırmızı Şemsiye’ye başvuran trans seks işçilerinin umutsuzluğuna tanık oldum. 2007’den bu yana sürekli para cezaları ile yıldırdılan, artık cad-

deye çıkamaz olduğunu söyleyen, nasıl para kazanacağını kara kara düşünen kişiileri tanıdım. Artık para cezası ödeyecek maddi durumu olmadığı için polislerden kaçarken ayağı kırılan trans seks işiçisinin mağduriyetine tanık olurken, yine polisin para cezası uygulamasının hukuksuz olduğunu sileyip karakola gtrlmeyi reddettiği için tekme tokat ve coplarla dövülüp beşi gün hastanede kalan trans seks işiçisinin hikayesini dinledim.

Yıllar içerisinde mağduriyetler arttı, çeşitlendi. Önceden Türkiye'nin sadece büyük şehirlerinde trans seks işiilerine yönelik uygulanan Kabahatler Kanunu, şimdi trans seks işiilerinin olduğu her ilde yoğun bir şekilde uygulanıyor. Neredeyse her gün yeni bir mağduriyetin bilgisi bize ulaşıyor.

Her uygulama, bir trans seks işiçisinin toplumsal açıdan daha çok damgalanmasına sebep oluyor. Halihazırda toplumsal algıda “suçlu”, “hastalıklı”, “günahkar” ve benzeri kavramlarla özdeşleştirilen trans seks işiileri, kolluk kuvvetlerinin devam eden uygulamaları ile bizzat devletin ayrımcılık yapan ceberrut yüzü ile karşılaşıyor. Trans seks işiileri borç yükü ile sınıyor, yoksulluğa itiliyor ve bir hukuksuzluktan başka hukuksuzluklar doğuyor.

Bugüne dek LGBT sivil toplum kuruluşları, seks işiileri, insan hakları savunucuları Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden trans seks işiilerine kesilen idari para cezaları ile ilgili çeşitli görünürlük ve farkındalık arttırıcı çalışmalara imza atılar. Konu ile ilgili izleme, raporlama ve belgeleme çalışmaları gerçekleştirildi, mağdurlara hukuki danışmanlık desteği sağlandı, konu ile ilgili uluslararası kurumlar nezdinde savunuculuk çalışmaları gerçekleştirildi, yasal mevzuatın sorunlu yanları ve uygulamanın ayrımcı yönü ile

ilgili Türkiye’de yasa yapıcı ve karar vericilere yönelik lobicilik çalışmaları gerçekleştirildi. Bu çok değerli çalışmalara rağmen, trans seks işçilerinin polis tarafından sistematik şekilde taciz edilmesinin bahanesi olan “*kabahat*” meselesi ile ilgili bir özel çalışma hazırlanmadı. Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu’nun trans seks işçilerini hedef alan yanları, kolluk kuvvetlerinin ayrımcı uygulamaları, meselenin sosyo-ekonomik boyutları, idari para cezalarının şiddet, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, diğer ayrımcılık biçimleri, trans kimliğin marjinalizasyonu ve kriminalizasyonu, seks işçiliğini çevreleyen diğer mevzuat ile ilişkisi ve trans olmayan seks işçilerine yönelik hangi uygulamalara yol açtığını inceleyen bir çalışma yapma gereğini hissettim. Zira bu gereklilik, bir seks işçisi olarak hem benim için hem de diğer trans seks işçisi dostlarım için bir zorunluluk halini almıştı.

Kırmızı Şemsiye Derneği olarak ilk kurulduğumuzda yola çıkarken dile getirdiğimiz “*bir seks işçisinin mağduriyeti bütün diğer seks işçilerinin mağduriyetidir; seks işçilerinin mağduriyeti ise toplumsal barışın önünde engeldir*” perspektifine paralel olarak bu yayını hazırlamanın ve bir kampanya ve savunuculuk aracı olarak konuyla ilgili bütün kişi ve kuruluşlara iletmenin çok önemli bir sorumluluk olduğunun bilincindeyiz.

Umuyorum ki bu çalışma, trans seks işçilerinin özelde idari para cezaları genelde ise maruz kaldıkları yaygın ve sistematik hak ihlallerinin ortadan kaldırılmasına yönelik gerçekleştirilecek çalışmalarda bütün insan hakları savunucuları için faydalı bir savunuculuk aracı olur.

“*Kabahat*” dediğiniz, bizim kimliğimiz, trans varoluşumuz. “*Kabahat*” dediğiniz, bizim mesleğimiz, ayakta durabilmek için tek şansımız. Bir ülkede eğer kimlikler “*kabahat*”li addedilir, kişilerin çalışma hakkı “*kabahat*” çerçevesinde kısıtlanır ve bir mağdur grup tümden “*cadı avı*”nın nesnesi haline gelirse, o ülkede demokrasi ve adalet kalmamış veya hiç var olmamış demektir. Biz barış, özgürlük ve adalet istiyoruz. Trans seks işçileri de vardır, bunu grn ve ayrımcılığa son verin istiyoruz. Biz yanlı demokrasi ve taraflı adalet değil, herkes için eşit bir düzen istiyoruz.

Kemal rdek
21 Ocak 2014, Ankara

METODOLOJİK ÇERÇEVE

Kırmızı Şemsiye olarak, bütün çalışmalarımızda seks işçilerinin seslerinin duyulması ilk amacımız. Seks işçilerinin işin içinde yer almadığı, gerçekleştirilen projelerin tasarımında bulunmadığı veya seks işçilerinin sorun veya taleplerinden beslenmeyen yayınlar hazırlanması bizim açımızdan sorunlu bir yaklaşım olur. Dolayısıyla, Kırmızı Şemsiye adına bu çalışmayı gerçekleştirirken, önce trans seks işçisi arkadaşlarıma danıştım. Fikirlerini aldım, bu çalışma ile neye ulaşmak istediklerini kendilerine sordum.

Bu yayının hazırlanması öncesinde iki buçuk aylık bir süre içerisinde, Türkiye'nin sekiz ilinden yirmi trans seks işçi ile görüşme yaptım. Maddi imkansızlıklar dolayısı ile Ankara dışındaki seks işçilerinin hepsi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştiremedim; ancak çeşitli vesilelerle Ankara'ya gelmiş olanlar ile veya etkinlikler dolayısıyla başka şehirlerde bulunduğum süre içerisinde bu şehirlerde bulunan bazı seks işçileri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirme fırsatı buldum. Bunun dışında kalan seks işçileri ile telefon üzerinden veya e-posta yoluyla görüşmeler gerçekleştirdim.

Görüşme gerçekleştirdiğim trans seks işçileri, Ankara (8 kişi), İstanbul (3 kişi), İzmir (2 kişi), Mersin (3 kişi), Sivas (1 kişi), Diyarbakır (1 kişi), İzmit (1 kişi), Antalya (1 kişi) illerinde yaşıyor. Zaman kısıtlılığı, maddi imkan yetersizliği gibi sorunlar sebebiyle, daha fazla trans seks işçisine ulaşma şansım olmadı; ancak belirtmem gerekir ki, zaten bu yayını hazırlamaya karar verdiğimizde aklımızda bulunan görüşme sayısı 20 idi. Bu bir niceliksel araştırma destekli bir yayın olmadığı, salt niteliksel bir özellik gösterdiği için 20 kişi ile yapılan görüşmelerin, bu yayının içerisinde yer alan ar-

gümanların desteklenmesi noktasında temsiliyet açısından güçlü bir zemin sunduğunu düşünüyorum. Ayrıca, yayın 20 trans seks işçisi ile yapılan görüşmeler üzerinden hazırlanmış olmasına rağmen, yayın boyunca 2007'den bu yana trans seks işçileri ile yapılmış görüşmelere dayanan ve idari para cezalarına ek diğer konuları da içeren daha genel içerikli çeşitli raporlar, medya haberleri ve röportajlardan da beslenmektedir. Dolayısı ile bu yayının temsil gücünün sadece 20 trans seks işçisi ile yapılan görüşmeler üzerinden düşünülmesi yanlış olacaktır.

Görüştüğüm trans seks işçilerinin özellikle “*çarka çıkan*”, diğer bir deyişle cadde veya sokaklarda müşteri arayan kişiler olmasına özen gösterdim. Bunun sebebi ise, geçmişten bu yana gerçekleştirmiş olduğum savunuculuk çalışmalarında idari para cezalarının büyük çoğunlukla mekânsal olarak açık alanlarda müşteri arayan veya seks işçiliği yapan trans seks işçilerine kesildiği gerçeğiyle karşılaşılıyor olmamdır. Bununla birlikte, “*çark yapmayan*” veya evinde internet üzerinden müşteri bulan trans seks işçileriyle de görüşmeler gerçekleştirdim. Zira, son birkaç yıldır bize ulaşan hak ihlali bilgilerinin belirli bir kısmı evi polis tarafından basılan ve kendisine Kabahatler Kanunu üzerinden para cezası kesilen trans seks işçilerinin hikayelerinden oluşuyor. Yani, ekonomik şiddet sadece cadde veya sokaklarda çalışan trans seks işçilerini değil, evlerinde mesai harcayanları da hedef alıyor.

Yaptığım görüşmeler, yarı yapılandırılmış bir yöntemle gerçekleştirdiğim görüşmelerdi. Özellikle görüştüğüm trans seks işçilerine yapacakları açıklamalar veya anlatacakları gerçek hayat hikayeleri için alan bırakmayı ve onların benim sorularımı yönlendirmelerini tercih ettim. Bu şekilde hem sorularımın edinmek istediğim bilgilerin peşine

düştüm hem de görüşmeye dek dikkatimi çekmemiş veya cevabını aradığım sorularla ilişkisini keşfedememiş olduğum detayları not etmiş oldum. Kısacası, her görüşmeyle, sorularıma yeni sorular eklendi, yeni cevaplar aldım.

Bu yayının hazırlanması sürecinde yüz yüze, telefon veya e-posta yolu ile trans seks işçileriyle yaptığım görüşmelerin yanında, 2007'den bu yana LGBT örgütlerinin hazırladıkları insan hakları raporlarını, etkinlik sonrası hazırlanan ve röportajlara veya katılımcı görüşlerine dayanan yayınları, medyada çıkan haberleri, emniyet birimlerinin açıklamalarını, Türkiyeli milletvekillerinin konu hakkındaki girişimlerini, yurtdışındaki çeşitli sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'deki durum ile ilgili raporları ve mektuplarını, tek tek bireylerle yapılmış görüşmeleri ve benzeri birçok kaynağı detaylı şekilde inceledim. Buna ek olarak, konu hakkında trans seks işçilerine geçmişte hukuki destek sunmuş avukatlarla görüşmeler gerçekleştirdim.

“FUHŞU BİTİRMEYE” YÖNELİK İDARİ TEDBİRLER VEYA HUKUKSUZLUK DESTANI

İdari para cezaları, idarenin kendi inisiyatifiyle, kendisince “*sorunlu*” olarak gördüğü kişi veya gruplara yönelik her zaman için bir “*aba altından sopa gösterme*” aracı olarak uygulanmıştır. Bu kitabın konusu, idari para cezası kesilmesinin yasal dayanağı olarak ilk olarak 2005 yürürlük tarihli 5326 No’lu Kabahatler Kanunu’dur. Aynı şekilde, 1983 yürürlük tarihli 2918 No’lu Karayolları Trafik Kanunu da bu yayında idari para cezalarının kesilmesine vesile olan kanunlar arasında yer bulmaktadır ve bu kitaptaki değerlendirmelere dahildir.

Kabahatler Kanunu, daha önce adli açıdan cezalandırılması öngörülen birçok fiilin idari açıdan para cezaları veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi gibi idari tedbirler şeklinde cezalandırılmasını öngören bir kanundur. Özellikle Avrupa ve ABD’de, daha önceden “*suç*” teşkil eden bazı fiillerin artık “*kabahat*” olarak düzenlenmesinin hukuken fayda sağlayacağı iddiasıyla Türkiye’deki Kabahatler Kanunu’na benzer yasal düzenlemeleri oluşturmuş ve yürürlüğe sokmuştur. Türkiye de bu eğilimi 2005’ten itibaren takip eden ülkeler arasına dahil olmuştur.

Kabahatler Kanunu’nun 1. Maddesi kanunun amacını, “*toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak*” şeklinde ifade etmiştir. Belirtilen amaca ulaşabilmek için kanunun listelediği “*kabahat*” fiilleri şu şekilde sıralanmıştır: emre aykırı davranış (madde 32), dilencilik (madde 33), kumar (madde 34), sarhoşluk (madde 35), gürültü (madde 36), rahatsız etme (37), işgal (madde 38), tütün mamullerinin tüketilmesi (madde 39), kimlik bildirmeme (madde 40), çevreyi kirletme (madde 41), afiş asma

(madde 42), silah taşıma (madde 43). Bu fiillerin hangi durumlarda bir “*kabahat*” olduğu, hangi koşullarda idari para cezasının yetkili makamlar tarafından kullanılabilceği, kesilen para cezalarına ne şekilde ve hangi süreler içerisinde itiraz edilebileceği, nereye başvurulacağı ve benzeri detaylar ile ilgili bilgiler ilgili kanunda yer almaktadır⁴.

Karayolları Trafik Kanunu’nun 1. Maddesi kanunun amacını, “*karayollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek*” şeklinde ifade etmiştir. Bu amaç dahilinde, yasa uygulayıcının kanun dahilinde yayalar, araç kullanıcıları ve kanunda belirtilen diğer kişilerin hangi eylemlerini idari açıdan cezalandıracağı detayları ile kanunda belirtilmiştir⁵.

Konumuz dahilinde yukarıda bahsi geçen yasalar, trans seks işçilerine yönelik uygulanan idari para cezalarına vesile olmaları üzerinden tartışılmaktadır. Her iki kanunda da belirtilen ana amaç, “*toplum düzeni*”, “*genel ahlak*”, “*genel sağlık*”, “*trafik düzeni*” ve benzeri muğlak ifadeler üzerinden tanımlanmıştır. Burada tartışılması gereken asıl konu çoğu hukukçuya göre, aslında Türkiye’ye çeşitli mevzuatlar üzerinden örnek olarak gösterilen çoğu Avrupa ülkesinin mevzuatlarında da var olan bu muğlak ifadeler değil⁶, bu ifadelerin

4 Kabahatler Kanunu’nun detaylarına erişebilmek için bakınız: Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü web sayfası, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5326&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5326>

5 Karayolları Trafik Kanunu’nun detaylarına erişebilmek için bakınız: Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü web sayfası, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.2918&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=trafik%20kanunu&Tur=1&Tertip=5&No=2918>

6 Yine de belirtmek gerekir ki, bahsi geçen muğlak ifadelerin ilgili kanunlar dahilinde daha da somutlaştırılması, toplumda yer etmiş genel algıya ters düştüğü düşünülen ancak kanunla sınırlandırılmamış fiillerin veya kişilerin

algılanması ve hakim olan algıya paralel uygulanması aşamasında ortaya çıkma ihtimali olan ayrımcılıktır. Bu ihtimal, idarenin kendisine muhalif olarak gördüğü kişi veya gruplardan⁷, sokaklarda bir grup halinde müzik yapan genç sokak müzisyenlerine, seks işçilerine dek birçok kişi veya grubu hedef alan bir yüksek ihtimale dönüşmüştür. Halkların Demokratik Partisi Eş Genel Başkanı ve İstanbul Milletvekili Sebahat Tuncel, Aralık 2013'te Kabahatler Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair, tam da bu sebeplere dayanarak kanun değişikliği teklifi sunmuştur.⁸ Tuncel'in kanun teklifi gerekçesinde, kabahat oluşturan bazı fiillerin tanım ve kapsamının uygulayıcının iradesine bırakıldığına değinerek, "*Mevcut kanun her ne kadar kabahatlerin sonuçlarını idari para cezasına bağlasa da konunun ceza hukuku temel ilkeleri bağlamında ele alınması bilimsel olarak doğru olmalıdır,*" ifadesinde bulunmuştur. Aynı şekilde, idari para cezası uygulamalarının bir ölçümüne dönüştüğüne vurgu yapan Tuncel, "*Kanun idarenin suç işlemlerini meşrulaştırmaz. Kanun toplumun ihtiyaçlarını sağlamak, hak ve özgürlüklerini korumak için var olan bir hukuk devleti müessesesidir. Toplumun belli kesimlerine yönelik ayrımcılığı meşrulaştıran, yaşam tarzına müdahaleye açık hale getiren mevcut kanunun düzenlenmesi elzemdir. Uygulayıcının 'ahlaki değer yargularıyla' işlem yapmasının önüne geçilmeli ve toplumsal hayata müdahale asgariye indirilmelidir,*" yorumunda bulunmuştur.

keyfi olarak cezalandırılmayacağına dair ifadelerin de kanunların parçası haline getirilmesi gerekmektedir.

7 Örneğin, 2013 Haziran'da Gezi protestolarına tencere-tava çalarak destek olan apartman sakinlerine polisler tarafından Kabahatler Kanunu üzerinden kesilen idari para cezaları.

8 Sebahat Tuncel tarafından Meclis Başkanlığı'na sunulan kanun teklifiyle ilgili haber için bakınız: Etkin Haber Ajansı, "*Kabahatler Kanunu'nda Değişiklik Teklifi*" (2013), <http://www.etha.com.tr/Haber/2013/12/14/guncel/kabahatler-kanununda-degisiklik-teklifi/>

İdari para cezaları, seks işçiliğinin suç sayılmadığı ancak seks işçiliği yapmak için atılan her adımın ilgili kanunlarca cezalandırıldığı⁹ Türkiye dahil birçok ülkede, seks işçilerini yıldırarak, sokak veya caddelerdeki görünürlüklerini azaltmak ve bir bütün halinde aslında seks işçiliğini kriminalize etmek amacıyla uygulanmaktadır. Bu gibi uygulamaların olduğu ülkeler arasında Çin, Güney Afrika, İtalya, Sırbistan, ABD'nin çeşitli eyaletleri de bulunmaktadır. Aslına bakarsanız, kamu düzenini sağlamak, genel ahlak veya genel sağlığı tesis etmek niyetinde olduğunu belirten bu ülkelerdeki yasaların uygulanması süreci de, Türkiye'deki uygulamalarda tanık olduğumuz gibi çeşitli keyfilik veya hukuksuzluk örnekleri ile süslenmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse, seks işçiliği alanı, hem adli hem de idari yaptırımların topluca sindirmek istediği ve uygulamalar süresince seks işçilerinin mağduriyetlerine yeni mağduriyetlerin katıldığı bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Seks işçileri özelinde Türkiye'de Kabahatler Kanunu'nun bir "*fuhuşla mücadele*" aracı olarak kullanılmaya başlanması 2007 yılındaki uygulamalarla görünür hale gelmiştir. Özellikle büyük şehirlerde, birbirlerini takip eder şekilde fuhuşla mücadele komisyonları inisiyatifiyle Kabahatler Kanunu'nun uygulanmasını işaret eden bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim, illerdeki emniyet birimlerinin bölgelerinde "*fuhuş yapan bazı travesti ve kadınlar*"ı tespit ettikleri ve "*sıradan*" vatandaşlara "*rahatsızlık*" verdikleri argümanı üzerinden gelişmiş ve il emniyet müdürlüklerinin asayiş birimlerinin illerdeki fuhuşla mücadele komisyonlarına başvurarak ilgili tedbirleri alma-

9 Örneğin, seks işçiliği Türkiye'de Türk Ceza Kanunu ile suç kategorisinde değerlendirilmemektedir; ancak aynı kanun bünyesinde bulunan "aracılık etmek", "fuhuş teşvik etmek", "yer temin etmek", "fuhuşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanmak" ve benzeri ifadeler seks işçilerinin sürekli şekilde cezalandırılmasına sebep olmaktadır.

ları talebine dönüşmüştür. Fuhuşla mücadele komisyonları da, ilgili emniyet birimlerinden gelen konuyla ilgili belgeleri referans alarak, Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü'nün¹⁰ kendilerine “*fuhuşla mücadele edebilmek için her türlü tedbiri alma yetkisi*”ni verdiklerini belirterek Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi'nin kol- luk kuvvetleri tarafından uygulanılmasına hükmetmiştir. Bu gelişme, İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerde yaşandıktan sonra, Türkiye'nin diğer illerinde de benzer stratejiler hem emniyet birimleri hem de fuhuşla mücadele komisyonları tarafından kullanıma sokulmuştur.

Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi şu şekildedir:

“Madde 32 – (1) Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden ki- şiyeye yüz Türk Lirası para cezası verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir.

(3) 01.03.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 526. Maddesince diğer kanunlarda yapılan yollamalar, bu maddeye ya- pılmış sayılır.”

Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü'nün 4. Madde- si'nin (a) bendine göre komisyonun görevi, “*fuhuş yüzünden bula- şan zührevi hastalıkların yayılmasını önlemek için gereken tedbirleri almak*”tır.

10 Tüzük ile ilgili detaylı bilgi için bakınız: Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve yayın Genel Müdürlüğü web sayfası, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=2.4.5984&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=fuhu%C5%9F&Tur=2&Tertip=4&No=5984>

FuHuşla m¼cadele komisyonlarının aldıkları karar ve bu karar sonrası kolluk kuvvetlerinin uygulamaları, yukarıda açıklanan ilgili mevzuat ve sonrasındaki uygulamalar dahilinde makul gibi gör¼nebilir. Sonuçta, “*fuHuşla mücadele*” etme yetkisi ve dahi görevi olan idarenin “*genel sağlık*”, “*genel ahlak*”, “*kamu d¼zeni*”ni korumak gibi mevzuatça belirlenmiş sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak yukarıda açıklanmış olan yetkiler ve sorumluluklar silsilesi içerisinde bazı soru işaretleri ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Z¼hrevi Hastalıklar ve FuHuşla Mücadele T¼z¼đ¼’n¼n, komisyonun görevini ifade eden maddesi, görev olarak “*gereken tedbirleri*” almaktan bahsetmektedir, “*her çeşit tedbir*”den değil. 2007’den bu yana alınan kararlara baktığımız zaman, komisyonların kendilerini “*her çeşit tedbir*”i almaya yetkili kurumlar olarak görd¼đ¼ne tanık olmaktayız. Bu da, her türlü strateji, yöntem ve uygulamaya icazet vermek demektir. T¼z¼k, komisyonlara “*gereken*” tedbirlerden bahsetmektedir. Bu “*gereken*” tedbirlerin ne olduğu ise tartışmalıdır. Komisyonlara göre bu tedbirler, Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi’nin uygulanması iken, seks işçiliği alanını bilen, seks işçilerinin sorunlarını anlayan, 32. Madde’nin uygulanmasının T¼z¼k’¼n amaçları noktasında neye yol açtığını görebilenler açısından başka şeylere tekab¼l edebilmektedir. S¼ylemek istediğim şu: komisyonlar “*gereken tedbir*”ler yerine “*her çeşit tedbir*”i almaya kendilerini yetkili gör¼p seks işçilerini cezalandırmayı tercih ederek, taraflı ve sonuçları itibarı ile T¼z¼k’¼n amaçlarıyla çelişen kararlar almakta ve aslında “*genel sağlık*” ve “*kamu d¼zeni*”nin zarar görmesine sebep olmaktadır. Diğer bir deyişle, komisyonlar ve kolluk kuvvetleri aslında seks işçilerinin insan haklarının geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve ilerletilmesi noktasında son derece gerilerde kalmış bir T¼z¼k’¼n amaçlarının da gerisine düşmektedir.

Nitekim, avukat Hakan Yıldırım'ın bir müvekkili lehine Ankara 7. İdare Mahkemesi'ne Ankara Valiliği Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu'nun 15.06.2007 tarihli ve 2007/23 sayılı kararının iptali için yaptığı başvuru, mahkemece oybirliği ile 28.12.2008 tarihinde kabul edilmiştir. Bu karar ile Ankara Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu'nun 2007 tarihinde almış olduğu “*kamu düzeni ve toplumun genel sağlığını korumak amacıyla Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi'nin uygulanmasına karar verilmiştir;*” şeklindeki karar iptal edilmiştir. Komisyon'un, idare mahkemesinin ilgili kararı üzerine Danıştay'a yapmış olduğu itiraz ise reddedilmiş ve yerel mahkemenin kararı onanmıştır. Dolayısıyla, Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu'nun polise yetki veren kararı geçersiz kılınmıştır. Bu bir hukuki başarı olmasının yanında, bu karar sonrasında Ankara'da trans seks işçilerine polisin Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi yerine 37. Maddesi'ni kullandıkları tecrübe edilmiştir.¹¹

Avukat Soner Tanrıkulu, Antalya'da Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi'nin uygulanmasının neden sorunlu olduğuna dair görüşlerini şu şekilde paylaşmaktadır: “ ... 32. Madde genel yani bizim torba yasa dediğimiz gibi bir şey. Bu madde şunu diyor yerel yönetimlere, kaymakamlığa ve valiliğe: Antalya il sınırları içerisinde genel sağlığı gerekçe göstererek, kamu düzenini, kamu güvenliğini gerekçe göstererek, bir dizi yasaklar getirebilirsiniz. Ama bunun hukuka uygun olması gerekiyor ve kanunda bununla ilgili açık bir hüküm bulunması gerekiyor. Antalya'da bu maddeye dayanarak otostop çekmeyi il sınırları içerisinde yasaklayan bir emir çıktı kaymakamlık tarafından. Tabii bu emir tamamen seks işçilerine yöne-

11

Avukat Hakan Yıldırım ile 24 Ocak 2014 tarihinde yapılan görüşme, e-posta ve telefon yoluyla.

lik bir emir olmasına rağmen emirde bu yazmıyordu. Emirde sadece şundan bahsediliyor: Antalya ana arterlerdeki trafik yoğunluğunun trafik kazalarına yol açabileceği gerekçesiyle, kamu düzenini gerekçe göstererek otostop yapılması yasaklanıyor. Tabii şimdi soracaksınız, Antalya’da ne kadar otostop yapılıyor, kimler otostop yapıyor ve bunlardan kimlere ceza kesiliyor diye. 32. Madde’ye dayanılarak, otostopun yasaklanmasından sonra sadece seks işçilerine ceza kesildi... Kabahatler Kanunu Madde 32, biraz önce belirttiğim gibi kanunda geçen bir konuya ilişkin olmalı. Burada üç husus var: söz konusu kabahatin oluşmuş olması için yetkili makamlardan hukuka uygun olarak verilmiş bir buyruk olmalı, fakat uygulamada bu yok. Çünkü otostopun yasaklanması hem Anayasa’da hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde yerini bulmuş olan seyahat özgürlüğü noktasında aykırılık teşkil ediyor. Ayrıca buyruk, adli işlemler dolayısıyla ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlık açısından verilmiş olmalı. Bu da yok.”¹² Antalya özelinde de görülebileceği üzere, diğer illerde de Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi’nin uygulanmasının hukukiliği noktasında hukukçuların ciddi itirazları var. Ancak bu itirazlar, kanunun uygulandığı günden bu yana idare tarafından dikkate alınmamıştır.

Öncelikle stratejisi “*fuhuşla mücadele*” olan bir idari bakış açısının her halükarda hem toplum hem de seks işçileri açısından zararlı sonuçlar vereceği aşikardır. Zira seks işçilerinin çeşitli mevzuat örnekleri üzerinden adli veya idari yaptırımlarla cezalandırılmasındansa, seks işçiliğinin bir meslek olarak kabulü ve seks işçilerinin güvenli çalışma koşulları ile çalışma hakkına kavuşması asıl “*genel sağlık*” ve “*kamu düzeni*”ni tesis eder. Cezalandırma, yani Kabahatler Kanu-

12

Soner Tanrıku, “*Polis Elini Bedenimden Çek!*” 3 Mart Seks İşçiliği Sempozyumu Kitabı (2013), sayfa 24 – 27.

nu üzerinden idari para cezaları ile seks işçilerini yıldırma politikası iflas etmeye mahkumdur. Bu tür uygulamalar, seks işçilerine yönelik polis şiddetine zemin hazırlamakta, polisin kendilerine para cezası kesmesinden korkan seks işçilerini şehrin daha güvenli alanlarında çalışmaya ve dolayısıyla çete ve müşteri şiddetinin göbeğine itmekte ve polis korkusuyla müşterileriyle prezervatif pazarlığı yapamamalarına sebep olmaktadır. Yani seks işçileri de, müşterileri de, toplumun geri kalanı da güvensizliğe, şiddete, cinsel yolla bulaşan hastalıklara itilmekte, dolayısıyla “genel sağlık” ve “kamu düzeni” bozulmaktadır. Fuhuşla mücadele komisyonları ve kolluk kuvvetleri, aldıkları tedbirler ve yaptıkları uygulamalarla ilgili Tüzük’ün belirtilen amacına ters düşmektedirler.

Emniyet birimlerinin, fuhuşla mücadele komisyonlarının kararıyla işaret ettikleri Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi dışında, yine Kabahatler Kanunu’nun 36. ve 37. maddelerini kullanarak seks işçilerine idari para cezası kestiği de bir gerçektir. Kabahatler Kanunu’nun 36. Maddesi “gürültü” başlığı ile ilgilidir ve “Madde 36 - (1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye elli Türk Lirası idari para cezası verilir,” der. Bu maddenin sıklıkla kendi evinde seks işçiliği yapan trans seks işçilerine yönelik kesildiğine tanık olmaktadır. Çeşitli usulsüz yöntemlerle seks işçilerinin evlerini takibe alan ve özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı dahil olmak üzere birçok hakkı yok sayarak trans seks işçilerinin evlerini basan kolluk kuvvetleri, gürültü yaptıkları gerekçesiyle trans seks işçilerine 36. Madde üzerinden idari para cezası kesmektedir. Normalde Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü’nün veya 2559 No’lu Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun¹³ öngördüğü

13 Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile ilgili detaylı bilgi için bakınız: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü web sayfası, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.3.2559&MevzuatIlski=0&sourceXmlSearch=polis%20vazife&Tur=1&Tertip=3&No=2559>

bir uygulama olan ev baskınları ve kapatmalarına ek olarak trans seks işçileri bir de idari para cezası ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Kabahatler Kanunu'nun 36. Maddesi'ne ek olarak, son yıllarda özellikle büyük şehirlerde trans seks işçilerine yönelik sıklıkla kullanılan madde 37. Madde'dir. Madde 37 – (1) “*Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır,*” der. Bu madde ilk okunduğunda akla seks işçilerinin gelmediği aşıkardır. Zaten akla seks işçilerinin gelmesi de mantık dışıdır. Ancak ne hikmetse, kolluk kuvvetleri, cadde veya sokaklarda gördükleri trans seks işçilerine Kabahatler Kanunu'nun 37. Maddesi gereğince işlem yapmakta ve para cezası kesmektedir. Bu uygulama, kasıtlı bir uygulamadır. Seks işçiliğinin bir meslek olarak tanınmadığı ve dolayısıyla hizmet satışı olarak değerlendirilemeyeceği bir durumda, yani cadde ve sokaklarda müşteri bulmak için “*çark*”¹⁴ yaparken trans seks işçileri neye dayanılarak idari para cezaları ile cezalandırılıyorlar, bunun hukuken bir açıklaması yoktur. Üstelik “*rahatsız etme*” fiilinin gerçekleştiğine dair yeterli kanıtın bulunması gerekirken, kolluk kuvvetleri ezbere bir tavrıyla ve belli ki talimat ile, 37. Madde üzerinden idari para cezaları keserek trans seks işçilerinin mağduriyetlerini arttırmaktadır.

Kabahatler Kanunu dışında, önceden de belirtmiş olduğum gibi Karayolları Trafik Kanunu'nun ilgili maddeleri de trans seks işçilerine yönelik keyfi bir şekilde kullanılmakta ve idari para cezaları kesilmektedir. Örneğin, Kanun'un 68. Maddesi (c) “*Yaya yollarında, geçitlerde veya zorunlu hallerde taşıt yolu üzerinde bulunan yayaların, trafiği engelleyecek veya tehlikeye düşürecek şekilde davranışlarda*

14 “Çark” trans seks işçilerinin kullandıkları bir alt kültür dili olan Lubunca'da müşteri bulmak için sokak veya caddeye çıkmayı ifade etmek için kullanılır. “Çark yapmak” veya “çarka çıkmak” şeklinde kullanımları mevcuttur.

bulunmaları veya buraları saygısızca kullanmaları yasaktır,” der ve bu yasağa uymayanların belirli bir miktar para cezası ödemesi gerektiğine hükmeder. Bu madde, sıklıkla cadde kenarlarındaki kaldırımlarda müşteri arayan veya ücret pazarlığı yapan trans seks işçilerine yönelik kullanılmaktadır. Aynı şekilde, Kanun’un diğer birçok maddesi de, araç kullanırken göze çarpan, yolda yürüyen, aracı içerisinde müşteri bekleyen, kırmızı ışıkta beklerken dikkat çeken trans bireylere yönelik kullanılmıştır, kullanılmaktadır. Kanun’un kolluk kuvvetleri tarafından yetki aşımında bulunularak, tamamı ile keyfi bir şekilde, kişilere sırf trans oldukları anlaşıldığı için veya seks işçiliği yapsa dahi müşteri ararken kaldırımda diğer yayaların bulunduğu alanda bulunsa ve trafiği tehlikeye düşürmese dahi suistimal edildiği ve trans seks işçilerinin mağdur edildiğine birçok vaka üzerinden tanık olunmaktadır.

“Vergimizi Veriyoruz Madem, Nerede Bizim Emekçi Haklarımız?”¹⁵

Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden trans seks işçilerine yazılan idari para cezaları, seks işçilerine yönelen fiziksel şiddetin yanında bir de ekonomik ve psikolojik şiddet biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce de belirtmiş olduğum gibi, idari para cezaları, salt makbuzlar veya para tahsilatından ibaret bir konu olarak anlaşılmalıdır. Bu cezalar, devletin 2007 öncesinde yoğunlukla çeteler, müşteriler veya bizzat kendi birimleri tarafından trans seks işçilerine yönelen fiziksel şiddetin translar veya örgütlenmelerinin konuyu gündeme taşıması sonucunda değişen “*şiddetle yıldırma*” stratejisinin yeni bir biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Önceden kaçırılan, tecavüze uğrayan, işkence edilen, şehir dışlarına çırılçıplak halde “*atılan*”, günlerce karakollarda tutulan, hortumlarla ıslatılan,

her türlü onur kırıcı muameleye maruz bırakılan trans seks işçileri, kendi sivil toplum kuruluşlarını kurup örgütlenerek bu insanlık dışı uygulamalara itiraz ettiler. Bu itiraz ve karşı koyma sürecinde birçok yeni mağduriyetle karşılaşan trans seks işçileri, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi illerde yaşanan korkunç muamele biçimlerinin, zaman zaman yoğunlukla devam etmekle birlikte, şekil değiştirdiğini ve idari para cezaları şeklinde fiziksel şiddete eklenildiğini görmeye başladılar.

“Eskiden bizi zorla arabaya bindirirler; kavga gürültü aracın içerisinde bize hakaretler ederler; bizi şehir dışlarına çırılçıplak atarlardı. Oradan şehre dönmek zorunda kalırdık, otostopla, bin bir tür rezillik içerisinde. Soğuktan ayaklarımın donduğunu hatırlıyorum bir gün. Hatta iki üç defa şehre doğru giden bir aracı durdurdum, adamlarla birlikte olmadan gelemedim. Şimdi artık aynı şeyleri pek yaşamıyoruz ama bu sefer para cezaları bizim anamızı ağlatıyor.”¹⁶

Bu çalışmadaki temel iddialarımdan bir tanesi, idari para cezalarının, bir olgu olarak seks işçiliğine ve bir toplumsal grup olarak seks işçilerine yönelik devletin nefretinin bir göstergesinin olmasının yanında bir ekonomik rant elde etme aracı olduğudur. İdari para cezaları uygulanarak trans seks işçilerinden yoğun, sistematik ve yaygın şekilde bir tür “vergi” alınmaktadır.

“Bizden ‘göt vergisi’ alıyorlar. Sanki diğer vergiler yetmezmiş gibi bir de cinsel organlarımızın vergisini alıyorlar. Sonra da kılıfına uydurup milleti ‘rahatsız’ ettiğimizi iddia ediyorlar.”¹⁷

16

17

Melda ile görüşme, 28 Kasım 2013, Ankara.

Göksu ile görüşme, 26 Kasım 2013, Ankara.

“*Kayıtsız*” seks işçiliği alanından Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu gerekçe gösterilerek yazılan para cezalarından elde edilen gelir muazzam bir genişliktedir. Devlet, “*kayıtsız*” alanda çalışan seks işçilerine sürekli olarak idari para cezası keseerek “*genel bütçe*”ye yüksek miktarlarda para girişinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Yani devlet “*bir taşla birkaç kuş vurmayı*” hedeflemektedir. İdari para cezaları ile bir yandan seks işçileri sistematik şekilde taciz edilirken, ekonomik olarak güçsüzleştirilirken, şiddete açık hale getirilirken, bir yandan da devlet bütçesine hatırı sayılır bir girdi sağlanmaktadır.

Özellikle “*kayıtsız*” alanda çalışan trans seks işçileri, çalışma koşullarını çevreleyen dinamikler sebebiyle sürekli olarak ekonomik zorluklarla karşılaşmaktadır. Geneli itibarı ile “*kayıtlı*” seks işçiliği alanı olan genelevlere girişi yapılmayan, seks işçiliği dışındaki diğer sektörlerden transfobik ayrımcılık ile dışlanan ve dolayısıyla ekonomik dışlanmayı ağır şekilde yaşayan trans seks işçileri, bir de devlet eliyle aleni şekilde para cezalarına çarptırılmaktadır. Bu durum, zaten sınıfsal olarak toplumun geri kalanının altında olan bir toplumsal kesimin daha da yoksullaştırılması demektir. İddiam odur ki, devlet transları kayıtlı alandaki istihdam olanaklarından sistematik şekilde dışlarken veya dışlanmasına ses çıkarmazken, bir yandan da barınabildikleri tek alan olan seks işçiliği üzerinden onları vurmaya ve ayakta durabilme kapasitelerini yok etmeyi hedeflemektedir. Yoksullaştırma, bir dolaylı devlet politikası olarak trans seks işçilerinin hayatlarını gasp etmektedir. Üstelik bu politika, bin bir türlü zorlukla seks işçiliği yaparak edindikleri gelirin idari para cezalarıyla kendilerinden alınması sonrası trans seks işçilerinin kaybettikleri geliri yeniden kazanabilmek veya para cezalarını ödeyebilmek için yeniden cadde veya sokaklara çıkmalarına sebebiyet vermektedir. Bu da

aslında, devletin trans seks işçilerini daha çok “*fuhşa sürüklediği*” anlamına gelmektedir. Devlet, idari para cezası uygulamasıyla yoksullaştırdığı trans seks işçisinin daha uzun saatler caddede kalmasına, daha çok müşteriyle birlikte olmasına ve dolayısıyla daha çok şiddet görmesine vesile olmaktadır. Diğer bir deyişle, devlet Türk Ceza Kanunu’nda açıkça yasaklanan “*fuhşa teşvik*” suçunu dolaylı olarak işlemektedir.

*“Bir gecede bana üç defa para cezası kesildiğini biliyorum. Yorgun argın bin türlü pislikle kazandığım 200 TL param varken o gece, 82 TL’den kesilen 3 para cezası ile toplamda cebimden 246 TL çıkmış oldu. Yine caddeye çıkmam gerekti o parayı kazanabilmek için, aç mı kalayım yani? O gece saat 10:00’dan sabah 04:00’e, 05:00’e dek caddede kaldım mecburen. Sonraki iki gün ayağa kalkamadım kas ağrısından...”*¹⁸

*“Eskiden pezevenklerden bahsederdi herkes, kızlar paralarını yedirirlerdi mecburen. Şimdi biz de devlete yediriyoruz paralarımızı, en büyük pezevenk devlet.”*¹⁹

Devletin genel bütçesine seks işçilerine yazılan idari para cezaları üzerinden gerçekleşen girdinin ne kadar yüksek olduğundan bahsetmiştim. Her il içerisinde, özellikle o ilin fuhuşla mücadele komisyonunun aldığı kararlar sonrası yetkilendirilen kolluk kuvvetlerinin kestikleri idari para cezası miktarı değişiklik gösterebilmektedir. Bu değişiklik, bir ilin kendi içerisindeki farklı semtlerde çalışan seks işçilerine kesilen idari para cezalarının miktarları arasında da görülebilen, iller arasında veya cezanın yazıldığı farklı seks işçisi grupları

18

Melek ile görüşme, 26 Kasım 2013, Ankara.

19

Aysun ile görüşme, 26 Kasım 2013, Ankara.

arasında da görülebilmektedir. Mesela, caddede duran bir trans seks işçisine polis tarafından yazılan ceza Ankara'nın bir bölgesinde 88 TL iken, bir başka bölgesinde 90 TL olabilmektedir. 2007'de Ankara'da ilk para cezası uygulamaları gündeme geldiğinde bu ceza trans seks işçilerine yönelik 117 TL iken²⁰, o dönemden bu yana önce 140 TL'ye dek yükselmiş, sonra düşmüş ancak farklılık arz etmeye devam etmiştir. Ankara'da Kabahatler Kanunu üzerinden kesilen para cezaları 2012'de genellikle 82 TL iken, bu meblağ 2013'te 88 TL olmuştur. Cadde veya sokakta müşteri ararken hakkında işlem yapılan trans seks işçilerine kesilen para cezaları ile evi polis tarafından basılan trans seks işçilerine kesilen para cezaları miktarları arasında da ciddi farklar gözlenmektedir. Ekim 2013'te evi keyfi şekilde polisler tarafından "*fuhuş yapıldığı*" iddiası ile basılan ve Kırmızı Şemsiye Derneği'ne hukuki danışmanlık almak için başvuran trans seks işçisi Mira'nın belirttiğine göre kendisine ve arkadaşına kesilen kişi başı para cezası 182 TL'dir. Ev baskınları sırasında Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi üzerinden kesilen bu cezalar Ankara Valiliği Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu'nun 27.08.2008 tarihinde almış olduğu 2008/36 sayılı kararına dayandırılmaktadır.

Para cezalarının miktarı konusunda İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirlerin dışında kalan diğer şehirlerde farklılıklar göze çarpmaktadır. "*Taşra*"daki illerde bulunan fuhuşla mücadele komisyonlarının yetkilendirdiği emniyet birimlerinin uyguladığı para cezaları genellikle daha yüksek olmaktadır. Örneğin, birkaç yıl öncesine dek Mersin'de kişi başı kesilen idari para cezası miktarı 140 TL civarı

20 Ankara'da Kabahatler Kanunu gerekçe gösterilerek uygulanan idari para cezalarının ilk uygulandığı dönem ile ilgili bir haber için bakınız; Hürriyet, "*Emniyetten Hayat Kadını ve Travestilere Para Cezası*" (2007), <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/6801499.asp>

iken, bugünlerde 88 TL ceza kesilmektedir. Ancak, yaptırımın hangi mekanda gerçekleştirildiğine göre de değişiklikler yaşanmaktadır. Ev baskınları sırasında genellikle Kabahatler Kanunu 36. Madde veya 32. Madde'ye göre işlem yapılırken, caddede 37. Madde devreye girmektedir. Bir başka örnek, cezanın yüksekliği konusunda bize fikir vermektedir. Diyarbakır'da evi polisler tarafından basılan bir trans seks işçisi olan Cemre, kendisine Kabahatler Kanunu gerekçe gösterilerek 347 TL para cezası kesildiğini belirtmiştir.²¹ Yine Antalya'da yaşayan trans seks işçisi Eda, kendilerine Kabahatler Kanunu'nun 32. Maddesi gerekçe gösterilerek kişi başı 169 TL para cezası kesildiğini belirtmiştir.²² 2012'de medyaya yansıyan haberlere göre Bursa'daki trans seks işçilerine kesilen para cezası miktarı 72 TL'dir.²³ Medyaya 2010 yılında yansıyan bir habere göre Erzurum'da seks işçiliği yapanlar ilk yakalandıklarında 280 TL, ikinci yakalandıklarında 560 TL, üçüncü defa yakalandıklarında ise 1.120 TL idari para cezasına çarptırılmaktadır.²⁴ Kasım 2013'te *Ordu Gündemi* adlı bir haber sitesinde yer alan bir habere göre Ordu'da seks işçilerine 2008'de kesilen para cezası 125 TL iken bu meblağ 2009'da 140 TL'ye, 2010'da 143 TL'ye, 2011'de 154 TL'ye ve 2012'de 169 TL'ye yükselmiştir.²⁵ Dikkat edilmesi gereken bir detay, trans seks işçilerinin yoğun olarak yaşadığı ve örgütlü şekilde insan hakları mücadelesi yürüttüğü şehirlerde yazılan para cezası miktarlarının diğer

21 Cemre ile görüşme, 14 Ocak 2014, telefon yoluyla.

22 Eda ile görüşme, 12 Ocak 2014, telefon yoluyla.

23 İlgili haber: Haberler.com, "*Bursa'da Fuhuş Pazarlığına Polisten 'Trafığı Aksatma' Cezası*" (2012), <http://www.haberler.com/bursa-da-fuhus-pazarligina-polisten-trafigi-3898417-haberi/>

24 İlgili haber: Erzurum Ajans, "*Erzurum'da Kadına ve Erkeğe Para Cezası*" (2010), <http://www.erzurumajans.com/3619-erzurumda-kadina-ve-erkege-para-cezasi.html>

25 İlgili haber: Ordu Gündemi, "*Ordu'da 5 yılda Fuhuşa Kesilen Para Cezası*" (2013), http://ordugundemi.com/haber_4331_orduda-5-yilda-fuhusa-kesilen-para-cezasi.html

illere kıyasla daha düşük olduğudur. Bir diğer önemli detay ise, 2007 yılından bu yana seks işçilerinin geneline yönelik uygulanan idari para cezalarının büyükşehirlerde bir stratejik hamle olarak başladığı ve son yıllarda diğer şehirlerde de görünür hale gelen seks işçilerinin bu şehirlerdeki fuhuşla mücadele komisyonları ve emniyet birimlerinin ortak karar ve uygulamalarıyla hedef alınmaya başlandığıdır. Kısaca söylemek gerekirse, artık Türkiye'nin neredeyse her ilinde idari para cezası uygulamaları seks işçilerini hedef alan bir uygulama haline dönüşmüştür.

Peki, bu uygulamalar sonucunda bugüne dek toplamda kaç adet idari para cezası makbuzu kesildi veya bu cezaların toplam miktarı nedir? Bu sorunun cevabına erişebilmek amacıyla, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bilgi edinme hakkı kapsamında bir başvuru yaptım. Ne yazık ki başvuruma şu şekilde bir cevap geldi: *“Koordinasyon ve Harekat Dairesi Başkanlığı bilgi sisteminde bu içerikte veri bulunmadığından, talebinizin karşılama imkanı bulunmamaktadır.”*²⁶ Açık konuşmak gerekirse bu cevabı beklemiyordum. Zira, EGM'ye yapmış olduğum başvuruda sorduğum sorular son derece netti ve kaydının tutulduğunu düşündüğüm sorulardı. Mesela, *“Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden bu yana 'travesti' veya 'bilinen bayan' olarak nitelenen şahıslara yönelik kaç adet idari para cezası kesilmiştir?”* veya *“Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden bu yana 'travesti' veya 'bilinen bayan' olarak nitelenen şahıslara yönelik kesilen idari para cezalarının toplam tutarı nedir?”* Şaşırmanın bir diğer önemli sebebi ise, çeşitli illerin emniyet müdürlüklerinin aylık olarak çeşitli defalar seks işçilerine kesilen idari para cezası miktarlarını kendi web sayfalarında yayınlıyor olmalarıdır. Kaç kişiye ceza

26

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne 3 Ocak 2014'te yapmış olduğum bilgi edinme başvurusuna gelen cevap (20 Ocak 2014).

kesildiği, bu cezaların toplam meblağının ne olduğuna dair detaylı bilgileri bizzat emniyet müdürlüklerinin kendi web sayfaları aracılığı ile edinme şansımız var iken, EGM nasıl oluyor da bu bilgiye sahip değil, bunu anlamak pek mümkün değildir. Üstelik, devletin genel bütçesine girdi olarak nelerin kaydedildiği ve bu kadar yüksek meblağa sahip bir girdi kaleminin not edilmemiş olması veya bu konuda “*veri bulunmaması*” şaşırtıcıdır. Her halükarda ortaya çıkan sonuç, devletin seks işçilerine kesilen para cezaları ile ilgili bilgiyi vermek istemediği veya sağlıklı bir kayıt sisteminin bulunmadığıdır. Devlet, seks işçilerinin sırtından yüksek gelir elde ederken, bu gelirin kaynağına dair bir bilgilendirme yapma ihtiyacı hissetmemektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü üzerinden edinemediğim bilgi sonrası, internet haberlerini veya il emniyet müdürlüklerinin açıklamalarını incelemeye koyuldum. Türkiye geneli ile ilgili bir fikir vermese de, seks işçilerinin sırtına yüklenen “*vergi*”nin boyutu hakkında bize bir fikir sunacaktır düşüncesindeyim. Örneğin, Temmuz 2013’te Erzurum Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan bir açıklamada, yılın ilk altı ayı içerisinde Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi’ne dayanılarak 415 işlem yapıldığı ve bu işlemler karşılığında genel bütçeye 75.530 TL girdiği belirtilmiştir.²⁷ Bursa Emniyet Müdürlüğü’nün Ağustos 2012’de yapmış olduğu bir açıklamada ise, “*son bir hafta içerisinde 61 hayat kadını ve travestiye 4.392 TL para cezası kesildiği*” belirtilmiştir.²⁸ Antalya Asayiş Şube Müdürlüğü’nün Şubat 2013’te bildirdiğine göre, 2012 yılı içerisinde “*travesti ve hayat kadınları*” hakkında 3.060 kere idari işlem yapılmış ve toplamda 517.140 TL para cezası

27 İlgili haber: Kanal D Haber, “*Sokakta Fuhuşa Para Cezası*” (2013), <http://haber.kanald.com.tr/Haber/Yasam-34/Sokakta-fuhusa-para-cezası-47202.aspx>

28 İlgili haber: Haberler.com, “*Bursa’da Fuhuş Pazarlığına ‘Trafikçi Aksatma’ Cezası*” (2012), <http://www.haberler.com/bursa-da-fuhus-pazarligina-polisten-trafigi-3898417-haberi/>

kesilmiştir.²⁹ Antalya Gündem haber sitesinden edindiğimiz bilgilere göre ise yine “*Antalya’da 2013 yılı içerisinde 900 travestiye bir milyon TL idari para cezası kesilmiştir.*”³⁰ Haber aktarılırken Antalya Muratpaşa ilçesi kaymakamının da görüşlerine başvurulmuş ve kendisi de 900 “*travesti*”ye para cezası kesildiğini doğrulamıştır. Ancak kesilen cezaların Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi uyarınca kesilmiş olması ve uygulanan cezanın 169 TL olduğu düşünülürse, toplam meblağın bir milyon TL olması pek muhtemel değildir. Tabii ki haber işlem başına kesilen para cezası tutarından bahsetmediği için, kesin bir yargıda bulunmak da pek kolay değildir. *Ordu’nun Gündemi* haber sitesine göre, “*Ordu’da 2008 yılından itibaren yol kenarlarında otostop çekerek fuhuş yapan hayat kadınlarına 2013 yılına kadar 61 bin 931 TL adli para cezası kesildi.*”³¹ Ankara Emniyet Müdürlüğü’nün Mayıs 2013’te yapmış olduğu basın duyurusuna göre, 2013 yılı Nisan ayı içerisinde “*otostop yoluyla fuhuş yapan 500 şahsa Kabahatler Kanunu’nun 37. Maddesi gereğince 44.000 TL para cezası kesilmiştir.*”³²Yine aynı basın duyurusundan anlaşıldığı üzere, 2013 yılı Nisan ayı içerisinde “*fuhuş yaptığı tespit edilen 75 şahsa Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi gereğince idari para cezası uygulanmıştır.*”³³

29 İlgili haber: Sabah, “*Kaldırım Fuhuşu Bezirdi*” (2013), <http://www.sabah.com.tr/Akdeniz/2013/02/24/kaldirim-fuhusu-bezirdi>

30 İlgili haber: Antalya Gündem, “*Travestilerden Bir Milyon!*” (2014), <http://www.gundemantalya.com/haber/Travestilerden-bir-milyon/404362>

31 İlgili haber: Ordu Gündemi, “*Ordu’da 5 Yılda Fuhuşa Kesilen Para Cezası*” (2013), http://ordugundemi.com/haber_4331_orduda-5-yilda-fuhusa-kesilen-para-cezasi.html

32 Ankara Emniyet Müdürlüğü Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü, “*Asayiş Şube Müdürlüğü Ahlak Büro Amirliği Tarafından Yapılan Operasyonlar*” (5 Mayıs 2013), http://www.ankara.pol.tr/Haberler/Sayfalar/Bas%C4%B1n-A%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1_10-05-2013.aspx

33 Bir önceki dipnot ile aynı kaynaktan yararlanılmıştır.

Bahsedilen bütün bu idari para cezası uygulamaları, bize her ne kadar belirli illeri kapsayan veriler sunsa da, Türkiye geneli düşünüldüğünde Kabahatler Kanunu'nun 32., 36. ve 37. maddeleri üzerinden sürdürülen sistematik ve yoğun bir “*vergilendirme*” sisteminin ortada olduğunu göstermektedir. İl bazında dahi yazılan para cezası toplamalarına bir göz attığımızda, Türkiye genelinde trans ve trans olmayan seks işçisi kadımlardan elde edilen yıllık gelirin son derece yüksek olduğu anlaşılabilir. Kabahatler Kanunu'na ek olarak, Karayolları Trafik Kanunu üzerinden kollukça yazılmış olması hayli muhtemel para cezalarını da dikkate aldığımızda, seks işçilerinin maruz kaldığı ekonomik şiddetin boyutunun ciddi bir tedirginlik kaynağı oluşturduğunun altı çizilmelidir.

Kesilen idari para cezaları ışığında görüşme yaptığım trans seks işçilerinden biri bana şu soruyu haklı olarak sordu: “*Vergimizi veriyoruz madem, nerede bizim emekçi haklarımız?*”³⁴ Her ne kadar vergi olarak sınıflandırılmamış olsa da, bahsedilen mevzuat üzerinden yazılan para cezaları, sistematik karakteri sebebiyle bir tür “*vergilendirme*” aracına dönüşmektedir. “*Kayıtsız*” alanda çalışan seks işçileri, devlet algısında “*haksız kazanç*” veya “*vergisi ödenmeyen*” gelir olarak düşünülen kazançlarının sürekli ve üstelik “*denetlenmeyen*” bir saldırı altında olması sonrasında sitem etmektedir: “*Biz vergi vermeye hazırız, en azından vergi verirken belirli bir oran olur. Ama Kabahatler Kanunu üzerinden dakika başı para cezası yazıyorlar ve bu cezalar bitmiyor. Her gün yeni bir ceza, yarın ne kadar ceza yiyeceğimizi bilmeden sokağa çıkıyoruz.*”³⁵ “*Peki vergi ödemek karşılığında yine sokakta çalışmak ister misin?*” şeklindeki soruma Selda'nın cevabı net: “*Vergi verdikten sonra neden sokakta çalışayım ki? Hem vergimi*

34

Melda ile görüşme, 28 Kasım 2013, Ankara.

35

Selda ile görüşme, 5 Aralık 2013, Ankara.

*alacak, hem de çalışma koşullarımızı düzeltmeyecek, böyle şey mi olur? Vergi veriyorsam, haklarımı da versin.”*³⁶

Devletin kasasına giren her bir kuruş, emek eksenli hakları bu tür bir dolaylı “*vergilendirme*” sistemine rağmen kendilerine sunulmayan, “*kayıtsız*” alanda kalmaya mecbur bırakılan, kazançları ellerinden alınırken daha çok sokağa ve şiddete mecbur bırakılan trans seks işçilerinin “*çaresizliğe*” itilmesidir. Görüştüğüm trans seks işçilerinin önemli bir bölümü, geçmişte kendilerine yazılan idari para cezaları sebebiyle hala devlete karşı “*borçlu*”. Bu borçlanma sebebiyle gündelik hayatları ciddi olumsuzlukların etkisinde kalan trans seks işçileri, “*bu parayı ben nasıl öderim?*” veya “*ödeyemezsem borcum yüzünden banka hesabım dondurulur mu veya bankadaki param borçlarıma istinaden çekilir mi?*” korkusuyla yaşamaya devam etmektedir. Görüştüğüm bir trans seks işçisi olan Göksu’nun devlete 40.000 TL borcu var ve yaşından ötürü eskisi gibi para kazanamıyor. Üstelik caddeye çıktığında, hala kendisine polisler tarafından idari para cezası yazıldığını belirtmiştir. Göksu soruyor: “*Şimdi ben ne yapayım? Yaşlılık bir yandan, hastalık diğer yandan, parasızlık ve borç bir yandan. İntihar etmek istedim kaç defa, olmadı. Bunalımdayım.*”³⁷ Görüştüğüm bir başka trans seks işçisi olan Çiğdem’in 10.000 küsur TL borcu var, bir diğer trans seks işçisi olan Ecem’in 7.000 TL.

Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden keyfi şekilde trans seks işçilerine kesilen para cezaları konusunu ve bunun bir tür “*vergilendirme*” sistemi olduğunu söylerken, Maliye Bakanlığı ile Emniyet Genel Müdürlüğü’nün geçtiğimiz aylarda medya-

36

37

Selda ile görüşme.

Göksu ile görüşme, 26 Kasım 2013, Ankara.

ya yansıyan haberlere göre hazırlamakta oldukları “*kayıtsız*” alanda çalışan seks işçilerinden vergi almaya yönelik tasarımı görmezden gelmemeliyiz.³⁸ *Gazete Habertürk*’ten Bedirhan Özyiğit’in haberine göre Emniyet Genel Müdürlüğü ile Maliye Bakanlığı ortak bir çalışma yürüterek, “*kayıtdışı*” seks işçiliği yapanların kazançlarının yüzde iki ile dördü arasında bir oranın devlete vergi olarak ödenmesine yönelik bir tasarı hazırlığı yürütmektedir. Yine habere göre tasarı, Vergi Usul Kanunu’nun 9. Maddesi üzerinden hazırlanmakta. Kanunun 9. Maddesi’ne göre, “*Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz*”. Diğer bir ifadeyle, “*kayıtdışı*” alanda yapılan seks işçiliği devlet politikalarına göre “*suç*” kategorisinde değerlendirilmesine rağmen, bir kazanç türü olduğu için seks işçilerinin devlete vergi vermesi öngörülmektedir.

EGM ile Maliye Bakanlığı’nın ortak çalışmasının eleştirilecek birçok yönü mevcut. Öncelikle, seks işçileri keyfi ve hukuksuz bir şekilde zaten sürekli olarak ya ev baskınları esnasında ya da cadde ve sokaklarda müşteri ararken Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden para cezalarına çarptırılmaktadır. Bu cezalar yüksek miktarda girdinin devletin kasasına girmesi demektir; yani bir çeşit “*vergilendirme*” sistemi. İkinci itiraz noktam, vergi olarak ödenmesi gereken oran neye göre belirlenmiştir, bunu anlamak pek mümkün değildir. Tasarı ile ilgili gördüğüm üçüncü sıkıntı, “*kayıtdışı*” alanda seks işçiliği yapanlardan vergi alınacak olmasına rağmen, seks işçilerine emekçi olarak haklarının verilmemesidir. Devlet seks işçilerinin çalışma koşullarını düzelterek emekçiler olarak güvenliklerini sağlamadan, sosyal güvencelerini teslim etmeden,

38 Konuyla ilgili haber için bakınız: *Gazete Habertürk*, “*Fuhuş Operasyonu*” (2013), <http://ekonomi.haberturk.com/ekonomi/haber/888780-fuhus-operasyonu>

seks işçiliğini bir meslek olarak tanıyıp gerekli düzenlemeleri bütün “*kayıtdışı*” alanda çalışan seks işçileri için temin etmeden, neye dayanarak seks işçilerinin “*kayıtdışı*” alandaki gelirlerinin belirli bir bölümüne el koymaktadır, anlamak mümkün değildir. Vergi Usul Kanunu’nun 9. Maddesi’nin bahsettiği “*yasak edilmiş vergi doğuran olay*” tanımlaması ise, “*kayıtdışı*” alanda çalışan seks işçilerini kapsayamaz; zira seks işçiliği kanunlarla yasak edilmemiştir. Son olarak, devlete sorulması gereken önemli hususlardan bir tanesi de, seks işçilerinden belirtilen oranda verginin alınmaya başlanması halinde Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden seks işçilerine kesilen keyfi ve hukuksuz para cezalarına bir son verilip verilmeyeceğidir. Eğer son verilmeyecek ise, bu seks işçilerini çifte vergilendirme anlamına gelmez mi ve de oluşacak durum Anayasa’ya aykırılık teşkil etmez mi? Bütün bu değerlendirmeler ışığında rahatlıkla diyebiliriz ki, seks işçileri devlet tarafından bir rant kapısı olarak görülmekte ve diğer vatandaşlara uygulanmayan pratikler seks işçilerine uygulanarak alenen ayrımcılık yapılmaktadır.

Devlet zenginleşirken, vatandaş yoksullaşmaktadır. Yoksulluk, trans seks işçilerinin günlük deneyimleri içerisinde daha belirleyici bir hal almaktadır. Yoksulluk, beraberinde birçok başka hak ihlalini, toplumsal dışlanmayı, zaten yaygın olan transfobik nefret saldırılarını, korkuyu, psikolojik, fiziksel ve cinsel güvensizliği ve adaletsizliği getirmektedir. Trans seks işçilerine kesilen idari para cezaları, geneli itibarı ile devletin trans seks işçilerini görünmez kılma, şiddetle başa bırakma, seks işçiliğine yönelik toplumsal fobiyi körükleme, devletin trans seks işçilerinin bedenleri üzerinde denetim kurma, kontrol etme ve risk altındaki toplumsal bir gruptan rant elde etme stratejisidir. Sırf bu sebepler bile idari para cezalarına karşı trans seks işçileriyle birlikte mücadele etme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“KADIN KILIĞINDA ERKEK” veya “AHLAKA MUGAYİR KİMLİKLER”: Bir Kimliğin Devlet Eliyle Kriminalizasyonu

İdari para cezaları bağlamında trans kimliklerin kriminalizasyonunu ele aldığım bu bölümde, translara yönelik kolluk kuvvetleri uygulamalarının, salt “*fuhşun önlenmesi*” politikaları çerçevesinde ele alınamayacağını iddia ediyorum. Trans kadınlar, Türkiye özelinde her türlü ayrımcılığı gündelik hayatları içerisinde tecrübe etmektedir. Ayrımcılığın çeşitli türleri, aile üyeleri veya akranları olan ilişkilerinden tutun da, okulda, iş hayatlarında, askerlik süresince veya seks işçiliği yaparken sürekli ve yoğun şekilde transları hedef almaya devam etmektedir. Trans kadınların tecrübe ettikleri çeşitli ayrımcılık türleri ve yoğunlukları, yeni ayrımcılık türleri ile daha karmaşık hale gelmekte ve birçok trans için ayrımcılık “*içinden çıkılmaz bir kader oyunu*”na dönüşmektedir.

“Translar özelinde sistem kendi varoluşunu tehdit eden bütün örüntüleri bertaraf etmek niyetindedir. Bu niyetle, geleneksel kadın – erkek ikiliğinin dışında olan trans kimlik “doğal olmayan durum” olarak nitelendirilmektedir. Bu nitelemeye, yargı kararlarından, eğitim müfredatına, ordudaki uygulamalardan politikacıların söylemlerine dek her alanda rastlanmaktadır.

Trans kimliğin algılanış şekli üzerinden sürekli gündeme getirilen bir diğer niteleme ‘genel ahlaka aykırılık’tır. Sistemin öğrettiklerine göre, trans kimliğe sahip olmak, ‘doğal olmayan’ bir durum olmakla birlikte, toplumu bir arada tuttuğu iddia edilen ‘ahlaki değerler’ ve ‘kamu düzeni’ açısından da bir tehdittir. Bu tehdit, eğitim ve istihdam gibi alanlarda yoğun ayrımcılık pratikleriyle karşılaşan ve kısır bir döngü halinde seks işçiliği yapmak durumunda kalan trans kadınla-

rın sürekli seks işçiliği ile anılması ve sonucunda da toplumsal ahlak anlayışının saldırısına uğramasıyla daha da pekişmektedir.”³⁹

Prof. Yasemin İnceoğlu'nun derlediği *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* adlı kitap çalışması için sunduğum makalede translara yönelik toplumsal öfkenin hangi dinamikler eşliğinde geliştiğini yukarıdaki şekilde açıklamıştım. Alıntıda da dile getirmiş olduğum gibi, trans olmak sistemin kurumları tarafından toplumun kendini üzerine inşa ettiği toplumsal değerleri tehdit etmesi bakımından başlı başına bir sorun olarak algılanmaktadır. Bu algılama biçiminin sonucu olarak da trans kimlikler, hem toplumun hem de devlet erkinin bakış açısında “*ahlaka mugayir*” kimlikler olarak işlenmektedir. Haliyle, “*toplumsal nizam*”ın tesisi veya var olan haliyle devamlılığının sağlanması için buna göz yumulmamalıdır (!)

İdari para cezaları, hem trans kimliklerin görünür hale gelmesine karşı hem de trans kimliklerle özdeşleşmiş bir sektör olarak seks işçiliğinin varlığına karşı bir yıldırma yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal bazda yaygın şekilde var olan transfobiye ek olarak, toplumsal öfkeyi yaygınlaştıracak ve pekiştirecek bir unsur olarak kurumsal ayrımcılığın aleni yüzü, idari para cezaları ile gün yüzüne çıkmaktadır. Devlet, kendi eliyle ayrımcılık yapmakta, mağduriyetleri arttırmaktadır.

2010 yılında Ankara'da Bağlar Caddesi üzerinde iki trans seks işçisi, polisler tarafından keyfi bir şekilde durdurulmuş ve kendilerine Kabahatler Kanunu uyarınca para cezası yazılmak istenmiştir. Bu uygulamanın keyfi olduğunu belirten trans seks işçileri, hangi gerekçeyle

39

Kemal Ördök (2012), “*Türkiye’de Trans Bireylere Yönelik Nefret Suçları*”, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*, Der.: Yasemin İnceoğlu, Ayrintı Yayınları, İstanbul.

kendilerine para cezası yazılmak istendiğini sorduklarında, “*travestilik yapıyorsunuz*” şeklinde bir ifadeyle karşılaşmışlardır. Bu olay, devletin bir kimliği ifade eden “*travesti*” kavramı ile seks işçiliğini birbirine özdeş tuttuğunu göstermektedir. Diğer yandan, olayda bahsi geçen polisler göre “*travestilik*” bir suç ve bu suç cezalandırılma gerekçesi. Polislerin seks işçiliği ile “*travesti*”yi birbirinden ayırmaz iki unsur olarak algılıyor olması bir yandan trans kadınların seks işçiliği dışındaki istihdam alanlarında sistematik şekilde karşılaştıkları ayrımcılığa göz kırparken, diğer yandan “*fuhuş yoluyla bulaşan zührevi hastalıkları önleme*”nin yanında bir de trans kimliğin cezalandırılması niyetini açık seçik göstermektedir. Diğer bir deyişle, trans kimlikler kriminalize edilmekte, bir kimliğin ve dolayısıyla bir toplumsal kesimin itibarsızlaştırılması operasyonu yürütülmektedir.

İdari para cezası uygulamalarının trans seks işçileri özelinde nasıl kasti bir “*linç*” operasyonu olduğuna dair en yerinde örneklerden biri de “*bonus sistemi*” olarak bilinen uygulamadır. “*Bonus sistemi*” adıyla ünlenen uygulama, İstanbul İl Eski Emniyet Müdürü olan Hüseyin Çapkın ile özdeşleşmiş bir uygulamadır. Daha önce İzmir’de emniyet müdürlüğü yaptığı dönemde trans seks işçilerine yönelik polis baskısını artmasına sebep olan “*bonus sistemi*”, Çapkın’ın İstanbul’a tayin edilmesi ile İstanbul’da uygulanmaya başlandı. Daha önce geceleri seks işçiliği yaparken bir şekilde polis tarafından ceza yazılmak üzere gözaltına alınan trans seks işçileri, bu defa gündüz vakti kafede otururken, kuaförde saçlarını yaptırırken, markette alışveriş yaparken veya restoranda yemek yerken taciz ediliyor, gözaltına alınıyor ve para cezası kesiliyordu. Bu uygulama, trans seks işçilerine nefes aldirmamaya yeminliydi. Sadece işlerini yaptıkları saatlerde değil de, bütün gündelik hayatlarını son derece olumsuz yönde etkileyecek şekilde tasarlanan ve uygulanan bu sistem, para

cezası kesmekten öte, para cezaları ve gözaltılar yoluyla bir “*cadı avı*”na dönüşmüştü. Trans kadınlar artık dışarı çıkamaz, korkmadan yürüyemez olmuşlardı.

Bonus uygulamasının zirve yaptığı dönemde Radikal’in İstanbul’dan trans aktivistler Ebru Kırancı ve Demet Demir ile yapmış olduğu bir röportaj, “*bonus*” uygulamasının nelere yol açtığını net bir şekilde ortaya koymaktadır:

“Geçen gün bir arkadaşı bakkalın içinden çekip alıyorlar. Eskiden Kabahatlar Kanunu’na göre otostop yaparken alıyorlardı. Şimdi gündelik hayata yansdı. O kişiye yaşama hakkı tanınmıyor. Artık sokağa çıkmaktan korkar olduk. Resmi polis varsa önünden geçmemeye çalışıyoruz. 37. maddeden ceza kesiyorlar ama gece çalışılan kıyafetle dolaşmıyor insanlar. Birçok arkadaşımız ara sokaklardan alınıyor ama polis tutanakta anacaddenin adını yazıyor sanki oradaymış gibi. Eskiden bu cezalar gece otostoptayken falan oluyordu. Böyle gündüz olmuyordu. Arkadaşlarımızın çoğunun sosyal güvencesi yok. Parası da yok. Bir kişiye dokuz kez ceza kesildiğini biliyorum. Bu sıcakta uzun kollu gömlek giydim. Askılı bluz giymedim göze batmamak için.”⁴⁰

“Birçok arkadaşın psikolojisi bozulmaya başladı. Eve hapsedilmiş durumdadılar. Yolda yürümek, alışveriş yapmak kabahat mi? İki arkadaşta ceza kesmişler. Tutanağa da kadın kılığında dolaşan erkekler diye yazmışlar.”⁴¹

40 Ebru Kırancı ile röportaj, Radikal, “Çapkın’dan İstanbul Polisine ‘Travestiye Eve Hapsetme’ Bonusu”(2009), http://www.radikal.com.tr/turkiye/capkindan_istanbul_polisine_travestiye_eve_hapsetme_bonusu-955056

41 Demet Demir ile röportaj, Radikal, “Çapkın’dan İstanbul Polisine ‘Travestiye Eve Hapsetme’ Bonusu” (2009), http://www.radikal.com.tr/turkiye/capkindan_istanbul_polisine_travestiye_eve_hapsetme_bonusu-955056

Bonus sistemi uygulamalarının yoğun olarak tartışıldığı dönemde, İstanbul Emniyeti'nin tarihine bir kara leke daha eklendi; Önleyici Hizmetler Büro Amirliği'nde keşfedilen bir "*puan cetveli*". İstanbul'daki bir polis merkezinde çekildiği belirtilen "*Önleyici Büro Amirlikleri Puan Cetveli*" başlıklı bir sayfalık bir belge 2012'nin ilk yarısı içinde sosyal medyada dolaşmaya başladı. Bu belge, trans toplumu ve seks işçisi kadınlar nezdinde devletin kolluk kuvvetleri eliyle alenen kendilerini suçlu ilan ettiğinin göstergesiydi. Türk Ceza Kanunu'nda suç/suçlu kapsamında sınıflandırılmamış olan "*trans kimlik*" veya "*seks işçisi kadınlar*", kanuna dayanmayan bir şekilde "*suçlu*" ilan edilmiştir. İlan edilmenin ötesinde, suçlu oldukları iddiasıyla sürekli olarak polisler tarafında taciz edilmeleri, idari para cezası ile karşılaşmaları, polisin yıldırma taktiklerinden olan kötü muameleyi tecrübe etmeleri gündelik tecrübeler halini bu "*cetvel*" ve "*bonus sistemi*" uygulamasıyla almıştır.

Bahsedilen puan cetvelinde açık şekilde görüldüğü üzere "*travesti*" ve "*bilinen bayan*" ifadeleri yer almaktadır. Her iki kategoride bulunan şahısların "*yakalanması*" karşılığında görevli memurlara 10 ile 20 arasında bir puan verilmesi öngörülmüştür. Dikkat edilmesi gereken husus, bahsedilen ifadelerin bir suç fiili olmaktan öte belirli bir toplumsal gruba ait kimlik veya işi ifade ediyor olmasıdır. Diğer bir deyişle, bu puan cetveline göre "*travesti*" olmak bir suçtur ve travestiler yakalanmalıdır (!) Aynı şekilde, "*bilinen bayan*" olmak da suç teşkil etmektedir ve dolayısıyla polis tarafından bu şahıslar hakkında işlem yapılmalıdır (!) Her iki kategori dışında bir de puan cetvelinin alt kısmında "*kabahatler kanunu*" ifadesini de görmekteyiz. İlgili kanun, daha önce defalarca ifade etmiş olduğum gibi, aslen trans ve trans olmayan kadın seks işçilerine karşı sistematik şekilde uygulandığından, "*travesti*" veya "*bilinen bayan*" hakkında işlem

yapmış polislerin, işlemi Kabahatler Kanunu üzerinden gerçekleştirmesi yüksek ihtimal olduğundan puanı da yükselmektedir. Yani, “*travesti*” veya “*bilinen bayan*” yakalayan ve hakkında işlem yapan polisler puanlarının yükselmesi sonucu “ödüllendirilmektedir”. Bu bakış açısı ve uygulamalar, tam bir skandaldır. İnsan haklarını güvence altına almış iradeli bir hukuk devletinde, kanundan gücünü almayan böylesi geniş yetkilerin polisler tarafından risk altındaki toplumsal gruplara mensup kişilere karşı kullanılması mümkün değildir. Ancak, Türkiye’de hem bu puan cetvelinden hem de polisin uzun yıllardır gerçekleştirdiği uygulamalardan anlaşılan odur ki, hukuk ve insan hakları trans ve trans olmayan kadın seks işçileri için yoktur.

Bahsi geçen “*bonus sistemi*” ve puan cetveli ile ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Milletvekili Melda Onur, 2012 yılı içerisinde dönemin İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin’in yanıtlaması istemiyle bir soru önergesi sunmuştur.⁴² İlgili soru önergesinde Onur, bahsi geçen puan cetvelinin uygulamada olup olmadığını, uygulamada ise puanlama sisteminin ne şekilde işlediğini, İçişleri Bakanlığı’nın hangi mevzuata dayanarak “*travesti*” diye bir suç tanımı yaptığını, “*bilinen bayan*” ifadesi ile neyin kastedildiğini, Kabahatler Kanunu uygulamalarının kapsamının ne olduğu gibi sorular yöneltmiştir. Bu sorulara cevap, İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu’dan gelmiştir. Mutlu, “*bonus*” uygulamasında görevli polisler tarafından herhangi bir keyfiliğin gerçekleştirilmediğini, travesti/transseksüellere yönelik adli olaylara karışmadıkları sürece cezai işlem uygulanmadığını ve cinsel “*tercih*”lerinden dolayı kendilerine bir sorgulama yapılmadığını ve otoyollar ile trafik güvenliğini tehlikeye düşürmeleri halinde şahıslar hakkında travesti olup olmadıklarına bakılmaksızın işlem

42

CHP İstanbul Milletvekili Melda Onur’un soru önergesine erişmek için bakınız: <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-4219s.pdf>

yapıldığını belirtmiştir.⁴³

İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'nun verdiği cevap, “*bonus*” uygulamasını reddetmediği gibi bu uygulamanın “*işe yarayan*” ve meşru bir uygulama olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde, CHP İstanbul Milletvekili Melda Onur'un soru önergesinde yer alan “*hangi mevzuata dayanarak 'travesti' kimliğinin bir suç olarak tespit edildiği*” sorusuna cevap verilmemiştir. Bu soruya ilişkin olarak sadece “*trafik güvenliğini tehlikeye sokmak*” iddiası kullanılmış ve “*kişilerin cinsel 'tercih'lerinin sorgu unsuru olmadığı*” ifade edilmiştir. Verilen cevabın bütününe bakıldığında, devlet malumun ilanını gerçekleştirmiştir.

Vali Mutlu'nun soru önergesine vermiş olduğu cevap, 2011'de dönemin Ankara İl Emniyet Müdürü'nün benim de bulunduğum bir görüşmede bana verdiği cevabı anımsattı. Bu görüşmede il emniyet müdürüne Kabahatler Kanunu uygulamalarının trans seks işçilerine yönelik bir linç kampanyası haline geldiğini belirttiğimde, aldığım cevap şu olmuştu: “*Polisimiz travesti diye tabir edilen şahıslarla ilgili ayrımcı bir uygulamada bulunmamaktadır. Ancak, fuhuş yapan travestilere göz yummamızı beklemeyin.*” Bu cevap üzerine, trans kadınların neredeyse tamamına yakınının çeşitli alanlarda maruz kaldıkları ayrımcılık sebebiyle seks endüstrisine itildiklerini ve “*trans*” ile “*seks işçisi*” ayrımını yapmanın dolayısı ile zorlaştığını belirttiğimde umursamaz bir bakıştan başka bir cevap alamamıştım. Devlet kısaca şunu söylemektedir: “*Fuhuş yapmayın, size dokunmayalım.*” Bu cevap, seks işçiliği yapanlara yönelik her türlü hukuksuz ve keyfi

43 Melda Onur'un soru önergesine Hüseyin Avni Mutlu'nun verdiği cevap ile ilgili haber için bakınız: Agos, “*Polis Puan Cetvelindeki 'Bilinen Bayan' Terimi Resmi Olarak Açıklandı*” (2012), <http://www.agos.com.tr/haber.php?seo=polis-puan-cetvelindeki-bilinen-bayan-terimi-resmi-olarak-aciklandi&haberid=1452>

uygulamanın devlet katında meşru kabul edildiğini göstermektedir. Aynı şekilde, “*fuhuşla mücadele*” iddiası üzerinden trans kadınların tamamına yakınının hedef alınmaya devam edileceğinin de dolaylı yoldan ifadesidir. Zira trans kadınlar seks endüstrisinde çalışmaya, translara yönelik politikalar ve toplumsal tutum değişmediği sürece bir kısır döngü halinde devam edeceklerdir.

Devletin trans kimliği alenen hedef almasının örneklerinden bir diğeri, 4 Kasım 2006 tarihinde İzmir Konak İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından alınan bir karardır. Karar şu şekildedir: “*Müdürlüğümüzce özellikle travesti tabir edilen şahıslar ile bu şahısların sebep oldukları her türlü olumsuzluğun önlenmesine yönelik olarak yürütülen çalışmalar kapsamında; Alsancak Şair Eşref ve Talatpaşa bölgelerinde travesti şahıslar ile bayan şahıslar tarafından müşterek veya münferiden fuhuş amaçlı kullanıldığı tespit edilen (5) ayrı yer Komisyon Kararı ile kapatılarak faaliyet gösteren şahıslar men edilmiş, (5) ayrı yer için de Komisyon’a sevk işlemi gerçekleştirilmiş ve yakın zamanda kapatma işlemi gerçekleştirilecek olup; özellikle son zamanlarda ivme kazanan bu çalışmalarımız kapsamında bölge önemli oranda bu şahıslardan temizlenmiş ise de; mevcut kararlılığımızın devamının göstergesi olarak ve bölgede halen bulunan travesti şahıslar, fuhuş yapan bayanlar, geceleri bölgeyi mesken tutmaya çalışan *bimekan*, *balici/tinerci*, *psikopat tabir edilen şahıslar ve travesti şahıslarla bağlantılı olarak bölgeye gelen sair şahısların men edilerek bölge halkının huzur ve güveninin temini, eğlence mekanlarının bir düzen içerisinde yakışır şekilde hizmet etmelerinin temin yıl içerisinde sağlanması amacıyla 4 Kasım 2006 Cumartesi gününden başlayarak 2. Bir emre kadar her gün 21.30 – 02.00 saatleri arasında ekte gönderilen çizelgede belirtilen güzergah ve noktalarda Motorize Ekipler ve Yaya Devriyeler görevlendirilmek**

ile sabit bekleme noktaları oluşturulmak suretiyle kapsamlı bir UYGULAMA yapılmasına karar verilmiştir.”⁴⁴

Önceki örneklerdekine benzer bir şekilde bu uygulama kararında da idare, “*travesti*”leri hiçbir suç işlememiş olsalar dahi kontrol altında tutmayı kendine görev olarak belirlemiş ve buna yönelik elinde bulundurduğu gücü uygulamaya koymuştur. Bu uygulamanın hukukiliği elbette yoktur. Bireylerin sırf trans kimlikleri dolayısıyla kolluk kuvvetleri tarafından sürekli gözetlenmesi, denetlenmesi, yaşadıkları veya çalıştıkları evlerin bulunduğu sokakların giriş ve çıkışlara kapatılması, seyahat ve hareket özgürlüklerinin engellenmesi hukuksuz ve keyfi olduğu kadar damgalayıcı, ötekileştirici ve insanlık dışı uygulamalardır. Bu uygulamalar, trans seks işçilerinin mekânsal olarak devletin gözetiminde tutulmasına ve korkutulmalarına yönelik uygulamalardır. Ne yazık ki hala, trans seks işçileri, cinsiyet kimlikleri veya cinsiyet ifadeleri dolayısıyla polisin mekânsal denetimler üzerinden korkutmaya ve yıldırmaya dayalı uygulamalarını tecrübe etmektedirler.

Trans seks işçileri ile yaptığım görüşmeler esnasında, son birkaç ay içerisinde çeşitli illerde polislerin caddelerde çalışan seks işçilerinin yanlarına gittiği ve kendilerinden kimlik numaralarını istediklerine dair bilgiler edindim. Görüştüğüm trans seks işçilerinin bazıları, caddede müşteri beklerken polislerin kendilerinden kimlik bilgilerini istediğini teyit ettiler. Daha sonra bu uygulamanın neye tekabül ettiğine dair fikir edinmek için diğer illerdeki trans seks işçilerine böyle bir uygulama ile karşılaşıp karşılaşmadıklarını sordum. İzmir, Mersin, İstanbul ve Antalya gibi illerin belirli bölgelerinde emniyetin

44

LGBTT Bireylerin İnsan Hakları Raporu 2009, LGBTT Haklar Platformu, sayfa 30.

bu tür bir uygulaması ile karşılaştıklarını belirten trans seks işçileri, soru işaretleri içerisinde çalışmak zorunda kaldıklarını belirttiler. Bu sorular, daha önce böyle bir uygulama ile karşılaşmamış olan trans seks işçileri için korkutucudur, zira bir kısmı kimlik bilgilerini edinen polislerin kendilerinin yanına uğramadan dahi kendilerine Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden para cezası yazabileceklerini düşünmektedir. Kendisinden kimlik bilgisi istenen trans seks işçilerinden biri, polise neden istediğini sorduğunda şu şekilde bir cevap almış: *“Kimlik bilgilerinizi alıyoruz ki, başınıza bir şey gelirse daha hızlı hareket edip sizi koruyalım.”*⁴⁵Bu cevabın tatmin edici olmadığı aşıkardır. Zira polisin özellikle belirli bir toplumsal gruba üye kişilerin yanına gidip hiçbir gerekçe sunmadan o kişilerden kimlik bilgilerini istemesi ancak *“fişleme”* olarak anlaşılabilir. Herhangi bir adli vaka gerçekleşmemişken veya makul bir şüphe yokken polislerin trans seks işçilerine gidip kendilerine kimlik bilgisi sorması, polisin yetkisi dahilinde değildir. Olayın fişleme olduğuna veya ilgili kanunlar üzerinden kişilerin haberi olmadan para cezası yazılması için yapılıp yapılmadığını bilmiyoruz; fakat uygulamanın etik dışı ve hukuksuz bir uygulama olduğu ortadadır. Bir önceki paragrafta detayı verilmiş olan, İzmir’de emniyetin trans seks işçilerini mekânsal olarak kontrol altında tutma stratejisinin bir benzerini, çeşitli illerde son dönemlerde ortaya çıkan kimlik bilgisi isteme uygulamasında da görmekteyiz.

PARA CEZASI UYGULAMALARINDA HUKUKSUZLUK ve CEZASIZLIK: “Polis Dinlemiyor ki Seni, Kendisini Allah Zannediyor”⁴⁶

Bu bölümde kolluk kuvvetlerinin para cezası uygulaması esnasında trans seks işçilerine yönelik tutumu ile uygulamalarındaki hukuksuzluk örneklerinden bahsedeceğim. Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden, fuhuşla mücadele komisyonlarının aldıkları karar neticesinde veya bizzat emniyet birimlerinin kendi inisiyatifleriyle trans seks işçilerine yönelik böylesi bir idari uygulama, her halükarda yetki aşımı, görevi kötüye kullanma, şiddet veya istismar vakalarına açıktır. Görüştüğüm trans seks işçilerinin büyük kısmı idari para cezası uygulamasına prensipte karşı çıktıklarını; ancak bu uygulamaların ötesinde polisin kendi kanununu yarattığını, dolayısıyla ciddi şekilde mağdur olduklarını belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle, trans seks işçileri, polisin Kabahatler Kanunu’nu istismar edip para cezası yazma dışındaki keyfi uygulamalarından ciddi rahatsızlık duymaktadır.

Kolluk kuvvetlerinin Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu üzerinden işlem yaparken önceden belirlenmiş olan yetkisi, kişiyi durdurmak, işlediği kabahat fiilini kendisine belirtmek ve Kanun’da belirtildiği şekliyle kabahat fiilinin işlenmiş olduğu yerde kendisine bir makbuz düzenlemek ve şahsı serbest bırakmaktır. Bunun dışında bir yetkisi yoktur ve aksi her tür uygulama bir hukuksuzluk örneğidir. Ne yazık ki Türkiye genelinde trans seks işçilerine yönelik uygulamalara baktığımızda durum, polisin yetki aşımında bulunduğu, görevi kötüye kullandığı ve şahısları çeşitli kereler istismar ettiği vakaların istisnai değil, sistematik bir hal aldığını göster-

46

Cemre ile görüşme, 14 Ocak 2014, telefon yolu ile.

mektedir.

Görüştüğüm trans seks işçilerinin büyük kısmı, idari para cezası uygulamalarının polisler için bir “*alikoyma*” veya “*hürriyetten mahrum bırakma*” aracı olduğunu belirtmiştir. İdeal koşullarda, kolluk kuvvetlerinin kabahat fiili işlediğini iddia ettikleri şahsa olay yerinde ceza makbuzu düzenledikten sonra onu serbest bırakması gerekir. Ancak, kolluk çoğu durumda trans seks işçilerini bağlı oldukları karakollara götürmekte, en fazla birkaç dakikayı bulabilecek olan bir işlemi birkaç saat sürdürüp onları alikoymaktadır. Bir trans seks işçisi için zaman önemlidir zira kaybettiği her dakika bir müşterisini kaybetmesi demektir. Polis, trans seks işçilerini karakola götürerek onları caddeden “*koparmakta*”, hürriyetlerini kısıtlamakta ve Kanun’da belirtilmemiş bir uygulama yapmaktadır. Kısaca polis bir hukuksuzluk örneği göstermektedir. Antalya’dan avukat Soner Tanrıkulu, haksız gözaltılarla ilgili şunları belirtmiştir: “*Kabahatler Kanunu trafik cezasından farklı bir şey değildir. Yani sizi sokakta durdururlar; şu kabahati işlediğinizi tebliğ ederler, bunu tutanak altına alırlar ve bu tutanak üzerine size ceza keserler. Aslında olması gereken budur. Ama bu seks işçilerine karşı şu şekilde uygulanıyor: ilk önce seks işçisini gözaltına alıyorlar, haksız bir şekilde karakola götürüyorlar. Karakola götürdükten sonra uzun bir süre karakolda bekletiyorlar. Üç, dört saat evraklar hazırlanıyor, daha sonra cezayı kesip serbest bırakıyorlar.*”⁴⁷

“*Bir gece yine çarktayken, polis geldi beni zorla araca soktu. Bilirsin belki, polis devriye araçlarının arkasında kafes gibi bir yer vardır, suçluları falan oraya tıkıştırırlar. Oraya kümes derler, geldi*

47

Soner Tanrıkulu, “*Polis Elini Bedenimden Çek!*”, 3 Mart Seks İşçiliği Sempozyumu Kitabı (2013), sayfa 27.

beni zorla kümese soktu, karakola götürdü. Yaptıklarının hukuksuz olduğunu söylediğim için de beni tartakladı bir tanesi. O gece en az 3 saat karakolda kaldım.”⁴⁸

Hukuksuz şekilde polis tarafından alıkonmanın yanında, görüştüğüm trans seks işçileri gözaltına alındıklarında polis tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarını ifade ettiler. Polis tarafından durdurulduklarında, polis aracına bindirilirken, aracın içerisinde, karakolda hep polisler tarafından aşağılandıklarını ve onur kırıcı söylemlerle karşılandıklarını belirttiler. Trans seks işçileri, toplum içerisinde maruz kaldıkları dışlanmayı ve aşağılanmayı bizzat devletin resmi görevlileri tarafından da yoğun olarak yaşamaya devam etmektedir. Bu durum, güvenli ve riskli alanlarda çalışmak zorunda kalan trans seks işçilerinin, ideal koşullarda kendilerine “güven vermesi” gereken polisler tarafından da aynı “tekinsiz” koşullara maruz bırakıldıklarını göstermektedir. Çoğu zaman polis şiddetin birincil uygulayıcısı veya teşvik edicisi haline gelmektedir.

“Bir gece daha önceden bana para cezası yazmış olan polislerden biri yanıma geldi ve yine araca bindirmek istedi. Binmedim, bağır-maya başladım çünkü artık canıma tak etmişti, her gece her gece ceza mı olur? Adaletsizlik bu diye bağır-dım, yapamazsınız dedim. Copunu çıkardı ve vurmaya başladı, caddenin ortasında, herkesin gözünün önünde. Diğer polis de geldi, beni darp etmeye başladı. Çevredeki insanlar tepki verdiler de durdular. Ben kan revan içerisinde öylece kaldım yerde. Hastaneye kaldırdılar, bir hafta hastanede kaldım. Polis beni dövdü, gitti. Hakkımda işlem de yapmadı.”⁴⁹

48

Sevda ile görüşme, 15 Aralık 2013, Ankara.

49

Sevda ile görüşme.

Polisin trans seks işçilerine yönelik olumsuz tavrı, gerekçe göstermeden trans seks işçilerini gözaltına almak istemesi, alıkoymas, seyahat özgürlüğünü engellemesi gibi birçok keyfi uygulamayla ilgili İstanbul Fatih’te bir trans seks işçisi ile onu gözaltına almak isteyen polisler arasında şu diyalog geçmiştir:

“Trans seks işçisi: Ne oluyor? Ne yaptım?”

Polis:

Trans seks işçisi: Bana sebep göster, ne yaptım da gözaltına alıyorsunuz?

Polis: Sorun çıkarma.

Trans seks işçisi: Bırakın, evime gidiyorum ben. Sizin bunu yapmanız doğru değil.

Polis: Bizimle karakola kadar geleceksin.

Trans seks işçisi: Niye geleyim? Sebep göster. Ben Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyım. Düşman değilim. Caddede yürüyen bir sürü adam var. Adam mı öldürdüm? Suçumu söyle.

Polis: Trafiği tehlikeye atıyorsun.

Trans seks işçisi: (Kendisiyle aynı kaldırımında bulunan insanları göstererek) Şurada yürüyenler trafiği tehlikeye mi düşürüyor?

Polis: (Diğer polise hitap ederek) Destek çağır.”⁵⁰

Yukarıdaki diyalogda da görüldüğü gibi, polisler kendilerinden gerekçe göstermelerini isteyen trans seks işçisinin sorduğu hiçbir haklı soruya yanıt vermemektedir. Mağdur, kendisinin de diğerleri gibi bir vatandaş olduğunu belirtmekte, kaldırımında yürümenin ne gerekçeyse suç kabul edildiğini sorgulamakta, polisler ise cevap vermemektedir. Uygulamanın keyfiliği ve hukuksuzluğu bu diyalog ile ortaya

50 Diyalogun devamını izlemek için bakınız: Youtube, “Trans Kadının Polisle Mücadelesi – İstanbul/Fatih” (2011), <http://www.youtube.com/watch?v=sxxwblcehf8>

çıkılmaktadır. Diyaloğun devamında polisler destek ekip çağırılmış, trans seks işçisini zorla ekip arabasına bindirmiş ve dolayısıyla idari para cezası uygulamasının neden trans seks işçileri için bir şiddete dönüştüğünü göstermiştir.

Bahsedilen olayda görüldüğü üzere polis, idari para cezası uygulamalarına tepki gösteren trans seks işçilerine yönelik şiddet uygulamaktan kaçınmamaktadır. Sözlü bir tepkiye dahi tahammül edemeyen polisler, bin bir türlü zorlukla gece boyunca kazandıkları paraları trans seks işçilerinden almak için elinden gelen gayreti göstermektedir. Bu hukuksuzluğa tepki gösteren trans seks işçilerine ise şiddet ile gözdağı vermektedir. Çoğu trans seks işçisi, polis tarafından şiddet görmemek için karakola götürülmeye ses çıkaramamaktadır. Yani şiddetle korkutulan trans seks işçileri, bir an önce işlemlerin bitmesini ve yeniden caddeye çıkmayı ummaktadır. Bu şiddet tehdidi son derece yoğun bir caydırma aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüştüğüm trans seks işçilerinin bazıları, polislerin kendilerinden rüşvet talep ettiklerini belirtmişlerdir. Rüşveti vermedikleri takdirde bir daha çalıştıkları caddeye çıkmalarına izin vermeyeceklerini belirten polisler, hali hazırda sürekli şekilde kesilen idari para cezalarının yanında bir de rüşvet talep etmektedirler.

Bir diğer hukuksuz uygulama, özellikle son zamanlarda birçok il ve bölgede trans seks işçilerine kesilen para cezalarının makbuzlarının kendilerine verilmemesidir. Bu durum birçok sıkıntıya yol açmaktadır. Kanun gereğince kesilen idari para cezalarının makbuzu düzenlenmeli ve kişiye tebliğ edilmelidir. Polisler kanuna muhalefet etmektedirler. Aynı zamanda, kesilen para cezalarına fiili işleyenlerin 15 iş günü içerisinde sulh ceza mahkemelerine bir dilekçe, para cezası makbuzları ve kimlik ile itiraz etme hakları bulunmaktadır.

Polisler, makbuzları trans seks işçilerine vermeyerek, onların adalete erişim hakkını kısıtlamaktadır. Bu da bir suçtur. Kendilerine kesilen para cezası makbuzları ellerinde olmayan trans seks işçileri cezalara itiraz edememekte, bu da otomatik olarak cezanın kesinleşmesine sebep olmaktadır. Diğer bir ifadeyle polis, hukuksuz şekilde para cezası kestiği gibi bir de kestiği para cezası makbuzlarını mağdura tebliğ etmeyip onun bu para cezalarına itiraz etme hakkını gasp etmektedir. Bu itirazın yanında, idari yaptırım tutanağı üzerinde cezayı kesen polis memurlarının isimleri ve sicil numaraları da olduğu için, normalde görevi suistimalden veya yetki aşımı üzerinden uygulamayı yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunulabilirken, makbuzların trans seks işçilerine verilmemesi şeklinde gelişen uygulamalar sonucunda, polisler bir nevi “dokunulmazlık” zırhına bürünmüşlerdir. Devlet, resmi memurları eliyle suça iştirak etmektedir.

“Bugüne dek 7.000 TL civarında vergi dairesine para ödedim, hala ödeyeceğim birkaç bin TL borcum var. İşin garip tarafı bu cezaların hiçbirinin makbuzu bende yok. Devlet bu cezaları topluca cezalar kesildikten aylar sonra bana postayla gönderiyor. Bir gün zilim çaldı, kapıyı açtım baktım bir tomar para cezası ödemesi ile ilgili tebliğat. Bu cezaların kesildiğinden bile haberim yok.”⁵¹

“Polis bizi çarkta durduruyor, kimliğimizi alıyor, cezayı yazıyor, gidiyor. Ama bize makbuz vermiyor. Vergi dairesinde borcumuzun olup olmadığını sorduğumuzda öğreniyoruz ne kadar para cezası kestiklerini. Son dönemde 90 TL kesmeye başlamışlar, önceden daha az idi. Ben vatandaştım, benim hangi gerekçeyle ve ne kadar para cezası ödemem gerektiğini bizzat polisten öğrenmem lazım.”⁵²

51

Merve ile görüşme, 15 Aralık 2013, telefon yolu ile.

52

Sevtap ile görüşme, 10 Aralık 2013, Ankara.

Makbuzların polisler tarafından düzenlenmesi ile ilgili bir başka ilginç durum daha mevcut; o da, Kabahatler Kanunu üzerinden düzenlenen bir tutanakta kabahat fiilinin gerekçesi olarak “*fuhuş*” ibaresinin bulunmasıdır. Birçok vakada rastladığımız bu durum, hukuksuzluğun kanıtıdır. Kabahatler Kanunu bünyesinde “*fuhuş*” bir kabahat fiili olarak yer almamaktadır. Daha doğru bir ifadeyle, “*fuhuş*” Kabahatler Kanunu’nun hiçbir maddesinde listelenmiş bir kabahat değildir. Buna rağmen, görüştüğüm trans seks işçilerinin bana göstermiş oldukları idari para cezası makbuzlarının önemli bir kısmında bu ifadeye rastladım. Kırmızı Şemsiye Derneği’ne ulaşan tutanakların belirli bir kısmında da yine aynı şekilde kabahat fiili olarak “*fuhuş*” ibaresi yer almaktadır. Türk Ceza Kanunu’nda dahi suç kategorisinde değerlendirilmeyen “*fuhuş*”, Kabahatler Kanunu’nda hiçbir madde bulunmasa dahi bir kabahat fiili olarak düşünülmekte ve para cezası uygulamalarında açıkça ifade edilmektedir. Bu durumun hukuksuzluğuna vurgu yapmak gerekmektedir.

2010 yılında Ankara’da Bağlar Caddesi üzerinde 5 trans seks işçisi araçlarının içerisinde seyir halindeyken, devriye gezen bir polis aracının kendi araçlarının önüne kırılarak durmasıyla durdurulmuştur. Polisler kendilerine dur ihtarında bulduklarını iddia ettiler ancak trans seks işçileri böyle bir ihtarında bulunulmadığını, kendileri yolda seyir halindeyken polis aracının aniden önlerine geldiğini ve durduğunu belirtmişlerdir. Polise hangi gerekçeyle durdurulduklarını sorduklarında, polis inat ile gerekçe sunmamış ve kendilerini karakola götürceğini belirtmiştir. Trans seks işçileri bu hukuksuzluğa cevaben, araçlarından inmemiştir. Birçok trans seks işçisi ve insan hakları savunucusu gece saat 23.00 sularında olayın yaşandığı yere gelerek trans seks işçilerinin bu hukuksuzluk karşısındaki haklı tutumlarına destek olmuşlardır. İçinde benim de olduğum bir grup, işlem yapma-

ya çalışan polis amiriyle konuşmaya, yaptıklarının hukuki bir dayanağının olmadığını anlatmaya, bu tutumlarının değişmesi gerektiğini söylemeye çabalamıştır. Olayın başında 4 olan polis sayısı, yarım saat içerisinde 60'a dek yükselmiştir. Polisler hiçbir uyarıda bulunmadan, önce bize tekme tokat saldırmış, coplamış ve biber gazı ile bizi dağıtmıştır. Sonra da araçlarının içinde olan trans seks işçilerini darp ederek gözaltına almıştır.⁵³

Olay esnasında polisler tarafından feci şekilde darp edilen trans seks işçileri, polisin görev suiistimalinde bulunduğunu, yetkisini aştığını, kendilerine fiziksel şiddet uyguladığını belirterek görevli polisler hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Buna cevaben, kötü muamele uygulayan polisler de mağdur trans seks işçileri hakkında “*hakaret*”, “*görevi yaptırmamak için direnme*” ve “*kamu malına zarar*” iddiaları ile karşı suç duyurusunda bulunmuştur. Bununla yetinmeyen fail polisler, olayın gerçekleşmiş olduğu cadde üzerindeki esnaf-ları dolaşır mağdur trans seks işçileri hakkında kendilerinin de suç

53

Bu olay, o dönemde Pembe Hayat Derneği'nin kampanyalaştırmasıyla yurtiçi ve yurtdışında birçok kurum tarafından bilinir hale geldi. Yurtiçinde basın açıklamaları yapıldı, birçok hukukçu dava sürecinde mağdurlara çeşitli yollarla destek oldu. Yurtdışından birçok bölgesel veya uluslararası alanda faaliyet yürüten LGBT sivil toplum kuruluşu, Türkiye'deki ilgili makamlara mektuplar gönderdi, polis şiddetini protesto etti. Bu kurumlar arasında yer alan ILGA-Europe, COC Netherlands, Human Rights Watch, Global Action for Trans Equality ve IGLHRC'nin olay üzerine dönemin Adalet Bakanı Sadullah Ergin ve İçişleri Bakanı Beşir Atalay'a göndermiş olduğu mektuba şu linkten erişebilirsiniz (İngilizce): <https://iglhrc.org/content/joint-letter-turkish-officials-upcoming-trial-pink-life-activists>. Aynı olay sonrasında, Avrupa Parlamentosu LGBT Ortak Grubu da, yine Adalet Bakanı Sadullah Ergin ve İçişleri Bakanı Beşir Atalay'a hitaben bir mektup hazırlamışlardır. Olay ile ilgili Ortak Grup'un o dönemki eşbaşkanları Ulrike Luncek ve Michael Cashman'ın açıklamaları için bakınız (İngilizce): <http://www.lgbt-ep.eu/press-releases/turkey-harsh-police-violence-against-transgender-activists/> Olay sonrası Ankara'ya gelip mağdurları ziyaret eden ILGA-Europe da olayın detaylı bir incelemesini yapmış ve konuyla ilgili bir rapor hazırlamıştır. Yaşanan olay sonrası ILGA-Europe'un yapmış olduğu açıklama için bakınız (İngilizce): http://ilga-europe.org/home/news/latest/ilga_europe_s_statement_on_the_recent_incident_of_police_violence_against_trans_activists_in_ankara

duyurusunda bulunmaları için baskı yapmıştır. Trans seks işçilerinin yapmış oldukları suç duyurusu ilgili savcılık tarafından takipsizlikle sonuçlanırken, suçu işleyen polislerin yaptıkları suç duyurusu ortalama on gün içerisinde davaya dönüştürülmüş ve birkaç celse sonunda 3 mağdur trans seks işçisi cezaya çarptırılmıştır. Trans seks işçilerinden biri bahsedilen iddialardan ötürü 18 ay hapis cezasına çarptırılmış ve kararın açıklanması geri bırakılmıştır. Diğer trans seks işçisi 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmış ve kararın açıklanması geri bırakılmıştır. Sonuncu mağdur trans seks işçisi ise 5 ay hapis cezası almış ve yerel mahkeme bu kişi hakkında kararın açıklanmasını geri bırakmamıştır. Yapılan itirazlar sonucunda son mağdur trans seks işçisinin dosyası şu an Yargıtay’da incelenmektedir.

Aslında fail olan polislerin yapmış oldukları suç duyurusu sonucu 3 trans seks işçisine açılan davanın duruşmalarında, yargının kovuşturma safhasındaki “*sembolik*” şiddetinin nasıl bir şey olduğunu hayretle izlemiştik. Müşteki sıfatıyla davanın ikinci duruşması esnasında söz verilen polislerden biri, “*travestiler hakkında kamuoyundan şikayet var,*” şeklinde bir ifadeye bulunmuştur. Sanık sıfatıyla orada bulunan ancak aslen mağdur olan 3 trans seks işçisinin avukatı Hakan Yıldırım, hakime, bahsedildiği şekilde bir şikayet var ise bunun polis telsiz kayıtları ile ispatlanması gerektiğini belirtmiştir. Hakim ise, o sırada mahkeme salonunda bulunanları şok eden bir ifadeyle, mealen polisin “*travesti*”leri “*alması*” için kamuoyundan şikayetin olmasına gerek olmadığını belirtmiş ve bu talebi reddetmiştir. Görüldüğü üzere, hukuksuz bir şekilde durdurulan, kendilerine gerekçesi tebliğ edilmeden seyahat hürriyetleri ellerinden alınan, polisler tarafından feci şekilde darp edilen, bütün bu mağduriyetlere rağmen yaptıkları suç duyurusu takipsizlikle sonuçlanan trans seks işçileri, bir de yargının aleni transfobisiyle karşılaşmış ve “*travesti*” olduk-

ları için kendileri hakkında bir şikayet olmasa dahi polis tarafından gözaltına alınabilecekleri bir hakim tarafından belirtilmiştir. Bu tutum ile yargı, polisler için *“travesti avı”*na çıkmaları için icazet vermiş olmaktadır. Davanın sonucu net bir şekilde polisin trans seks işçilerine yönelik her türlü keyfi ve hukuksuz işleminin teşvik edildiğini göstermektedir.

Yukarıda bahsetmiş olduğum olayda dikkat etmemiz gereken önemli bir husus var; kararın açıklanmasının geriye bırakılması. Bu durum başlı başına elbette bir sorun teşkil etmemektedir zira benzer kararlar başka adli davalarda da verilmektedir. Bu karara göre, *“sanık”*lar kararın açıklanmasından sonraki beş yıl içerisinde aynı *“suç”*u işlerlerse, bu defa haklarında kesin hüküm verilecektir. Bir diğer ifadeyle, eğer yine kendilerine hukuksuz ve keyfi şekilde polisler tarafından idari para cezası yazıldığı için polise direnirlerse, seslerini çıkarırlarsa ve haklarını ararlarsa, hapis ile karşılaşacaklardır. Bunun tek anlamı var: *“hakkınızı aradığınız için suçlusunuz ve bir daha hakkınızı aramanız halinde ceza vereceğiz.”* Bu durum, haksızlıklar karşısında trans seks işçilerinin korkmasına, adalet arayışlarını devam ettirmemelerine sebep olmakta ve de polislerin keyfi uygulamalarının cezasızlıkla sonuçlanmasına vesile olmaktadır. Yargı, idarenin haksız uygulamalarını teşvik edip desteklemektedir.

Polis memurlarının, işledikleri bir suç sonrasında mağdurlar tarafından kendi aleyhlerine yapılmış olan bir suç duyurusu karşısında, mağdurlar hakkında ilgisiz iddialar ile suç duyurusunda bulunmaları Türkiye’de artık alışıldık bir durum haline gelmiştir. Bu taktik, polisler tarafından mağdurların ifadelerini geri çekmeleri, suç duyurularından vazgeçmeleri ve benzeri amaçlarla gerçekleştirilen bir yöntem halini almıştır. Yani polisler, kamu gücünü kullanarak bir nevi

tehdit yoluyla mağdurları en temel hakları olan adalete erişim haklarından alıkoymaktadırlar. Birçok trans seks işçisi, işledikleri bir suç sonrası polisler hakkında suç duyurusunda bulunmaktan bu sebepten dolayı çekinmiş veya tehdit edilmiştir. 2010 yılında Ankara’da Bağlar Caddesi’nde yaşanan olay da polislerin Türk Ceza Kanunu’nun ilgili maddeleri üzerinden mağdurlara karşı nasıl suç duyurusunda bulunduğunu ve mağdurları nasıl korkutmaya çalıştığını biliyoruz. Sonuçta da, tek eylemleri 60 civarında polisin kendilerini darp etmelerine karşı beden bütünlüklerini korumak ve zarar görmemek için yere yatmış olmaları olan 3 trans seks işçisi, “*kamu malına zarar vermek*”, “*hakaret*” ve “*görevini yaptırılmamak için direnmek*” gibi trajikomik iddialarla cezalandırılmışlardır. TCK, suçluların değil, mağdurların cezalandırılmasının aracı haline gelmiştir.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nda yapılan ve 2000li yılların ortasında yürürlüğe giren değişikliklerle birlikte polise verilen yetkilerin genişlemesi, bu dönem sonrasında Türkiye genelinde çeşitli toplumsal kesimlere yönelik polis tarafından gerçekleştirilen hak ihlallerini görünür şekilde arttırmıştır. Polis uygulamalarının neredeyse dene-timsiz şekilde gerçekleştirilebildiği, polisin gerçekleştirmiş olduğu herhangi bir görevi kötüye kullanma pratiğine karşı sözlü itirazın neredeyse imkansız hale geldiği, polisin zor kullanma ve silah kullanma yetkilerinin güçlendiği bir ortamda, toplumun en savunmasız gruplarından olan trans seks işçilerine yönelik polis şiddetinin artmış olması bir gerçeklik olarak önümüzde durmaktadır. PVSK ile yetkileri çoğalan polislerin gerçekleştirmiş olduğu hukuksuzluklara karşı durabilmenin imkansızlaştığı böylesi bir ortamda, Kabahatler Kanunu veya Karayolları Trafik Kanunu uygulamaları üzerinden polisin şiddete başvurması da daha kolay hale gelmiştir. 2010 yılında Ankara’da Bağlar Caddesi’nde gerçekleşen olay gibi diğer birçok

olayın bu perspektif ile değerlendirilmesinde fayda vardır.

Önceden de belirttiğim gibi, kolluk tarafından hakkında Kabahatler Kanunu gereğince işlem yapılan trans seks işçileri, eğer makbuzları kendilerine işlem sırasında polis tarafından teslim edilmişse, sulh ceza mahkemelerine başvuruda bulunabilmektedir. Ancak ne yazık ki bu cezaların iptali için yapılan itirazlarla ilgili mahkemelerin aldıkları kararlar çeşitlidir. Yaşanan aynı içeriğe sahip ve aynı koşullar altında gerçekleşmiş iki Kabahatler Kanunu uygulaması sonrası yapılan iki itiraza bir mahkeme heyeti müspet bir cevap verip kararı iptal ederken⁵⁴, bir başka mahkeme heyeti itirazı reddedebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, aynı işlemlerle ilgili mahkeme heyetleri arasında bir koordinasyon veya ortak bakış açısı bulunmamaktadır. Bu durum da birbirleriyle çelişen mahkeme içtihatlarına sebep olmaktadır. Bu tür kararlar, trans seks işçilerinin adalete olan güvenlerini sarsmakta, bir süre sonra mahkemelerden de bu cezalara karşı sonuç alamayacaklarını düşünen mağdurlar, haklarını aramaktan da vazgeçmektedirler. Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 tarihli bir raporunda idari para cezalarına yapılan itirazlarla ilgili şu ifadelere yer verilmiş:

“Avukatların bu tür cezalara yaptıkları itirazlar farklı sonuçlar verdi. Bazı durumlarda, ceza verilmesi için herhangi bir kanıt sunulmadığından para cezaları hakimler tarafından iptal edilirken, bazı durumlarda hakimler kanıt olmamasına rağmen, polislerin ifadelerine dayanarak yapılan itirazları reddettiler. Birçok trans kadın Uluslararası Af Örgütü'ne kendilerine çok sık para cezası kesildiği için artık birçoğunun itiraz yoluna gitmediğini ve para cezalarını da

54

Bir trans seks işçisine yazılan idari para cezası hakkında mahkemenin vermiş olduğu bir iptal kararının haberi için bakınız: Muhelif Gazete, “Travestiye Ceza Yargıdan Döndü” (2013), http://www.muhalifgazete.com/haber/58783/travestiye_ceza_yargidan_dondu.html

*ödemediklerini söyledi. Para cezası kaynaklı borçlarını ödememele-
ri, haklarında dava açılmasına ve hapis cezası riski ile karşı karşıya
kalmalarına neden olmaktadır. Bu borçlar, aynı zamanda, trans ka-
dınların icra korkusu nedeniyle ikamet kaydı yaptırmamaları, banka
hesabı açtırmamaları ve kredi kartı ile alışveriş yapamamaları gibi
durumlar yaratarak günlük hayatlarında yaptıkları etkinlikleri sür-
dürmelerine engel olmaktadır.”⁵⁵*

Gerçekten de, görüştüğüm trans seks işçilerinin bazıları, artık ada-
lete güvenmedikleri, itiraz etseler de mahkemelerin cezalarının ip-
tali yönünde çok nadiren karar aldıklarını, bu sebeple de itiraz et-
mediklerini belirtmişlerdir. Binlerce TL para cezası borcu olan trans
seks işçileri, daha önceden kendi üzerlerinde olan evleri yakınlarının
üzerine geçirdiklerini, bankadaki para hesaplarının bloke edildiğini,
hesaplarından para tahsilatı yapıldığını, dolayısıyla ellerinin kolları-
nın bu cezalar sonucunda ortaya çıkan borçlar sebebiyle bağlandığını
belirtmişlerdir.

*“Daha dün acil bir ihtiyacım için kredi görüşmesi için bankaya git-
tim, bana kredi veremeyeceklerini söylediler. Nedenini sorduğum-
da ise, hesaplarımın dondurulduğunu söylediler. Toplamda 10.000
TL'nin üzerinde borcum olduğu için böyle sıkıntılarla karşılaşçıyo-
rum. Nasıl ödeyebilirim ki? Caddeye çıkıp daha fazla çalışmam la-
zım ödeyebilmek için, bu sefer de caddeye adım attığım an polis beni
karakola götürüp ceza yazıyor. Ne yapacağımı gerçekten bilmiyo-
rum.”⁵⁶*

Sistematiik para cezalarının tek mağdurları trans seks işçileri değildir.

55

“Ne Bir hastalık Ne De Bir Suç”: Türkiye’de Lezbiyen, Gey,
Biseksüel ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor, Sayfa 15.

56

Eda ile görüşme, 6 Aralık 2013, telefon yoluyla.

Bu çalışmayı yapmaya karar vermeden önce seks işçilerinin müşterilerinin de bu kısır döngü içerisinde çeşitli defalar mağdur edildiğine tanık olmuştum. Bu mağduriyet, ne insan hakları savunucuları ne toplum ne de özelde trans seks işçilerinin haklarını savunan çoğu kişinin pek de gündeminde yer almamaktadır. Ancak, bana göre müşterilere de para cezası yazılıyor olması ilginç bir politikanın son yıllarda tezahürüdür. 2003'ten bu yana İsveç başta olmak üzere İskandinav ülkelerinde yürürlükte olan “seks işçilerinin müşterilerinin cezalandırılması”⁵⁷, 2000'lerin başından bu yana Avrupa'nın çeşitli ülkeleri de dahil olmak üzere Uzak Doğu Asya, bazı ABD eyaletleri, birçok Afrika ülkesinde etkisini arttırmıştır. İsveç Modeli veya *Talebi Bitirme Modeli* gibi çeşitli adlarla da anılan modele göre, seks işçilerine yönelik talebin azaltılması, seks işçiliğinin sona erdirilmesinin en önemli ve etkin yoludur. Dolayısıyla, seks işçilerinin değil, seks işçilerinin müşterilerinin cezalandırılması “*fuhşun bitirilmesi*” için elzemdir.

Kolluk kuvvetlerinin trans seks işçilerinin müşterilerine de para cezası kesiyor oluşu kuşkusuz onları bir daha cinsel hizmet satın almaları için korkutmanın bir yolu olarak düşünülmektedir. Yani amaç sadece müşterileri caydırmak gibi görünüyor olabilir. Ancak ben bunun “*kayıtdışı*” seks işçiliği alanında seks işçileriyle irtibat halinde olan üçüncü kişilerden yüksek bir gelir kaynağı temin etmek için yapıldığı iddiamda ısrarcıyım. Ev baskınları sırasında, caddelerde veya başka mekanlarda polisler trans seks işçileriyle birlikte müşterilerine de Kabahatler Kanunu'na dayanarak para cezası kesmektedir.⁵⁸

57 Müşterilerin Cezalandırılmasını öngören mevzuat ile ilgili detaylı bilgilendirme için Küresel Seks İşçiliği Projeleri Ağı'nın (NSWP) “*Müşterilerin Cezalandırılması*” başlıklı brifing belgesine göz atmak için bakınız (İngilizce): <http://www.nswp.org/sites/nswp.org/files/Criminalisation%20of%20Clients-c.pdf>

58 Müşterilere yönelik idari para cezası uygulaması son yıllarda birçok ilde hayata geçirilmiştir. Sadece trans seks işçilerinin müşterileri değil, aynı

Bu para cezaları dışında, görüştüğüm trans seks işçileri müşterilerin yakalandıklarında polisler tarafından onur kırıcı muameleye maruz kaldığını belirtmişlerdir. Hakarete uğrayan, para cezası kesilen ve dövülen müşterilerin hikayelerini sıklıkla işitmekteyim.

*“Evimi polis bastı, bana ve erkek arkadaşına para cezası kestiler. Ben yanımdakinin müşterim değil erkek arkadaşım olduğunu söyledim, inanmadılar. Neyse ki hakkında beni sattığı gibi bir iddia ile suç duyurusunda bulunmadılar. Öyle yapılan birkaç olay biliyorum. Suçsuzken suçlu konumuna düşüyorsun o zaman.”*⁵⁹

*“Çarktayken polis koli⁶⁰ yanımdayken, ona hakaret etti, tokatladı. Sürekli ‘sen ibne misin, götünü mü siktiriyorsun, utanmıyor musun’ şeklinde aşağılayıcı ifadeler kullandı. Sonra da kendisine bize yazdığı gibi 90 TL para cezası kesti. Biz hep lubunyaları konuşuyoruz ama kolilerimizin de bu para cezaları ile başı dertte aslında.”*⁶¹

Görüştüğüm bir başka trans seks işçisi, polisin kendi müşteri beledikleri yerlerde gezinen müşterilerinden rüşvet aldığını belirtmiştir. Müşterileri ailelerine haber vermekle tehdit eden bazı polislerin, rüşvet aldıklarını ve ancak bu şekilde müşterileri rahat bıraktıklarını belirtmiştir.

“Tatlım, sokak aralarında müşterilere ters ters sorular soruyorlar. Onların psikolojilerini bozuyorlar, tehdit ediyorlar. Yok ailene haber

zamanda trans olmayan kadın seks işçilerinin müşterileri de bu uygulamadan paylarına düşeni almaktadır. Bu konuyla ilgili örnek bir haber için bakınız: Erzurum Ajans, “Erzurum’da Kadına ve Erkeğe Para Cezası” (2010), <http://www.erzurumajans.com/3619-erzurumda-kadina-ve-erkege-para-cezasi.html>

59 Cemre ile görüşme, 14 Ocak 2014, telefon yoluyla.

60 “Koli” trans seks işçilerinin kendi aralarında kullandıkları ve Lubunca adını verdikleri alt kültür dilinde “müşteri” anlamında kullanılmaktadır.

61 Sevda ile görüşme, 15 Aralık 2013, Ankara.

veririm bana para vermezsen, yok işte seni iş yerine rezil ederim gibi şeyler söylüyorlar. E müşterilerin bazıları evli barklı, korkup ceplerinde ne kadar para varsa polise veriyorlar. Sonra da bize uğramadan çekip gidiyorlar.”⁶²

Benimle görüşmeyi kabul eden trans seks işçilerinin aktardıkları, Türk Ceza Kanunu ile suç olarak kabul edilmeyen, Kabahatler Kanunu ile de ilgisi olmayan bir kesimin de keyfi ve hukuksuz şekilde mağdur edildiğini göstermektedir. Türkiye’de cinsel hizmet satın almak suç değildir, ayrıca fuhuşla mücadele komisyonlarının da polislerle müşterilere para cezası uygulamaları yönünde talimat verdikleri bir karar bildiğimiz kadarı ile mevcut değildir. Kaldı ki, böyle bir karar olsaydı dahi, bu kararın hukukiliği ciddi bir şekilde tartışma götüren bir karar olurdu. Belki de trans seks işçilerinin müşterilerine kesilen para cezaları, Kabahatler Kanunu’nun polisler tarafından nasıl keyfi kullanıldığına dair verilebilecek en iyi örneklerden birini oluşturmaktadır. Aynı şekilde, polislerin müşterileri tehdit ettikleri, kötü muameleye maruz bıraktıkları ve onlardan rüşvet aldıklarına yönelik trans seks işçilerinin beyanları da, TCK ve polislerin bağlı oldukları diğer mevzuatça ele alınmalı ve failer gerekli cezalarla cezalandırılmalıdır.

Devlet, hukuksuzluk ve keyfilik noktasında polisler aracılığı ile sınır tanımazken, bir yandan da seks işçiliği yapan trans kadınlara yönelik her türlü baskıyı sürdürmekte ve onların mağduriyetlerini devlet eliyle arttırmaktadır. Bir yandan usulsüzlük ve kanunların istismarı söz konusuysen, diğer yandan polislerin para cezalarını uygulama süreçlerinde gerçekleştirdikleri keyfi davranışlara karşı adalete erişme çabaları önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere tehdit veya kar-

62

Okşan ile görüşme, 27 Aralık 2013, telefon yoluyla.

şı suç duyuruları ile kısıtlanmakta ve engellenmektedir. Suç işleyen polisler “*mağdur*”, mağdur olan trans seks işçileri “*suçlu*” olmakta, failer cezasızlık ile ödüllendirilmektedir.

İDARİ PARA CEZASI UYGULAMALARININ VARDIĞI NOKTA: Şiddet, Yoksulluk ve Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar

Her ne kadar fuhuşla mücadele komisyonları “*fuhuş yüzünden bulaşan zührevi hastalıklarla mücadele*” etmek iddiasıyla kolluk kuvvetlerine Kabahatler Kanunu’nun 32. Maddesi’ni uygulama yetkisi verse ve kolluk kuvvetleri de kendi inisiyatifleriyle yine Kabahatler Kanunu’nun 36. ve 37. maddelerini trans seks işçilerine yönelik bir “*fuhuşu bitirme*” yöntemi olarak kullansa da, trans seks işçilerinin gündelik hayatlarında tecrübe ettikleri, bu amaçların tersi sonuçların doğduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, son derece keyfi şekilde yaya olarak veya araçları ile müşteri arayan trans seks işçilerine yönelik Karayolları Trafik Kanunu üzerinden para cezaları kesilse de, idarenin ulaşmayı hedeflediği “*fuhuşun sonlanması*” söz konusu olmamaktadır. Bu tür politika ve uygulamalar, alandaki verilerden ve trans seks işçilerinin ihtiyaçlarından beslenen politika ve uygulamalar olmaktan ziyade, trans seks işçilerine yönelik toplumsal öfke ve nefretten beslenmektedir. “*Ahlakçı*” ve muhafazakar bir anlayış ile seks işçiliği meselesine olan yaklaşım, idarenin ulaşmayı hedeflediği “*kamu düzeni*” ve “*genel sağlık*”ın tesisinden uzaklaşılmasına sebep olmaktadır.

Önceki bölümlerde örnekleriyle dile getirmiş olduğum gibi, idari para cezalarının uygulanması süreci, kolluk kuvvetlerinin beslendikleri transfobik ve seks işçiliği karşıtı toplumsal yaklaşımın yansıması süreci halinde tezahür etmektedir. Elinde kamu yetkisi ve silah gücü olan polisler, trans seks işçilerine yönelik nefretlerini uygulamalarındaki keyfi pratikler ile ortaya koymakta ve kurumsal şiddeti bütün çıplaklığı ile trans seks işçilerine yönlendirmektedir. Trans seks iş-

çilerinin kolluk kuvvetlerinden şiddet gördükleri süreçler sürekli biçimde idari para cezası uygulamaları ile harmanlanmış bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, polis şiddetinin mağduru olan trans seks işçisi bu durumu polisin kendisine idari para cezası yazmak istemesine direndiği için veya sözlü bir şekilde itirazını yükselttiği için tecrübe etmektedir. Kırmızı Şemsiye Derneği'ne ulaşan polis şiddeti vakaları ile görüşme yaptığım trans seks işçilerinin önemli bir kısmı, polisin keyfi uygulamalarına itiraz ettikleri için polis tarafından darp edildiklerini belirtmektedir. Özellikle Kabahatler Kanunu'nun trans seks işçilerini yıldırmak ve daha da ötesi linç etmek amacıyla kullanıldığını düşündüğümüzde, polis şiddetinin ilgili kanun üzerinden yapılan polis uygulamalarının doğal bir uzantısı olduğunu rahatlıkla iddia edebiliriz. Sokaktaki trans seks işçisi de, trans seks işçisine Kabahatler Kanunu üzerinden idari para cezası uygulama niyetindeki polis de şiddetin yapılan işlem sırasında yüksek ihtimalle gündeme gelebileceğini bilmektedir. Şiddet, polisler için bir caydırıcılık veya korkutma unsuru olmanın ötesinde, nefretle bezenmiş bir düzenli uygulama halini almıştır.

Trans seks işçilerine yönelik kurumsal şiddet özelinde bugüne dek yapılmış detaylı bir araştırma çalışması mevcut değildir. Ancak, LGBT sivil toplum kuruluşlarının veya seks işçileri ile ilgili araştırma yapan sivil toplum kuruluşlarının daha genel konulara odaklandığı ve içerisinde trans seks işçilerine yönelik polis şiddeti örneklerinin de olduğu yayınlar mevcuttur. Bu çalışmada beni ilgilendiren husus, polis şiddetinin idari para cezalarının uygulanması üzerinden trans seks işçilerine nasıl yansıdığıdır. Lambdaistanbul LGTBTT Dayanışma Derneği'nin 2010 yılında yayınladığı *"İt İti Isırmaz": Bir Alan Araştırması – İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları* başlıklı rapora göre, İstanbul'daki alan araştırmasına katılan 116 trans

kadının 105'i (% 90,5) güvenlik güçlerinden şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir. Yine katılımcıların 107'si (% 92,2), güvenlik güçleri tarafından aşağılama, hakaret, taciz ve küfre maruz kaldığını belirtmiştir. Aynı araştırmaya katılanların % 70,7'si güvenlik güçleri tarafından cinsel şiddetin mağduru olduğunu ifade etmiştir. ⁶³ Pembe Hayat Derneği tarafından 2009'da hazırlanan *Yasayla "Cinsel" Münasebet: Seks İşçilerinin Adli Karşılaşmaları* başlıklı rapora göre derneğin 2008 – 2009 yılları arasında hukuki destek sunduğu 77 başvurusunun 69'u şiddet gördüğü gerekçesiyle derneğe başvurmuştur. 69 şiddet vakası içinden 63 başvuru (% 81) şiddeti kolluk görevlileri tarafından gördüğünü belirtmiştir.⁶⁴

Görüşme yaptığım trans seks işçilerinden olan Göksu, Ankara'da yıllardır adından bahsedilen ve ilk çıktığı dönemlerde cadde ve sokaklarda çalışan trans seks işçilerine kan kusturan, son dönemde de yoğun baskılarını idari para cezaları üzerinden sürdüren "*Balyoz Timi*"nden bahsetmiştir. Yıllardır içinde bulunduğum seks işçileri ortamı, beraber çalıştığım trans seks işçileri çevresi, hak savunuculuğu yaptığım süre içerisinde kulağıma gelen bilgiler, insan hakları raporları içerisinde yer alan deneyim aktarımlarında hep karşıma çıkan bir birim "*Balyoz*".

15 Ağustos 2001'de medyaya düşen bir haber, "*Balyoz*"un özel olarak "*travestileri etkisiz hale getirmek*" için kurulduğunu açık etmiştir.⁶⁵ Haberde Ankara Emniyet Müdürü olarak göreve atanan Hasan Yücesan'ın Asayiş Şube Müdürlüğü'nden "*travesti*"lerle ilgili bir çalış-

63 *"İt İti Isırmaz": Bir Alan Araştırması – İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları* (2010), sayfa 25, 29.

64 *Yasayla "Cinsel" Münasebet: Seks İşçilerinin Adli Karşılaşmaları*, sayfa 14.

65 İlgili haber için bakınız: NTVMSNBC, "*Travestiler İçin Balyoz Timi*" (2001), <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/100005.asp>

ma yapmasını istediğini ve ortaya çıkan formülün “tekvando, judo, karate gibi sporlarda yakın dövüş uzmanı olan ve travestileri etkisiz hale getirmek için biber gazı içeren sprej dahil her türlü donanımına sahip” bir özel birimin kurulması olduğu belirtilmiştir. Görüşüğüm trans seks işçileri ve medyaya röportaj veren aktivistler, Kabahatler Kanunu’nun yürürlüğe girmesi öncesinde Balyoz Timi’ne bağılı polislerin trans seks işçilerine sistematik şekilde işkence ettiğini ve şehir dışlarına veya “tekinsiz” bölgelere attıklarını belirtmişlerdir.⁶⁶ Trans seks işçilerinin örgütlenmeye başladığı 2006 yılından sonra ise bu uygulamaların seyrekleştiğini ancak Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nda yapılan değişiklikler ve Kabahatler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle birlikte şehir içinde şiddetin bu defa idari para cezaları ile birleştiğini belirtmişlerdir.

“1 Kasım 2008 tarihinde Hoşdere civarında arabamdan indiğim anda Ford Transit bir beyaz oto yanıma yaklaştı. Beni gözaltına almaya çalıştılar. Ben gözaltına alınma gerekçemi sordum. Sonra, ‘Polis olduğunuzu nerden bileyim, bana kimliğinizi gösterir misiniz?’ dedim. Bana ne polis olduklarına dair kimliklerini ne de neden gözaltına alındığıma dair bilgi vermeden, arabamdan kimliğimi dahi almama izin vermeden kolumdan tutarak beni gözaltına aldılar. Arabalarında yarım saat dolaştırdıktan sonra Kavaklıdere Polis Karakolu’na götürüp Kabahatler Kanunu’na göre ceza yazacaklarını söylediler. Arabamdan inmemin kabahat olmadığını söylediğimde beni azarlayarak susturdular. Sonrasında arabamdan kimliğimi almadığım için kimlik bilgilerimi sordular. Ben de, ‘İsterseniz müsaade edin, arabamdan gidip kimliğimi alayım,’ dedim. Fakat müsaade etmediler. Kavaklıdere Polis Karakolu’nun bilgisayarları çalışma-

66 İlgili haber için bakınız: Radikal, “Behzat Ç.’ye Balyoz’dan Sen mi Bahsettin?” (2012), http://www.radikal.com.tr/turkiye/behzat_cye_balyozdan_sen_mi_bahsettin-1076749

dığı için, bizi Esat Karakolu'na götürüp kimlik bilgilerimizi doğrulattıktan sonra Kavaklıdere Polis Karakolu'na götürürken arabanın içinde bana 'lan sessiz ol' tabirinde bulundu. Ben de, 'Benimle bu şekilde konuşmaya hakkınız yok, ben T. C. vatandaşıyım, T. C.'nin bana verdiği pembe kimliği taşıyorum, ben bir kadını, siz kanunların üstünde mi görüyorsunuz kendinizi?' dedim. Bana 'Sus lan konuşma' diye bağırды. Ben de, 'Kendimi neden savunmayayım, elbette savunacağım,' deyince, 'S..ktir lan' deyip 'Biz seni Allah nasıl yarattıysa öyle görüyoruz, anandan kadın olarak mı doğdun lan' dedi. 'Ben kadını, sen ne dersin de' deyince şoför olan arabayı durdurdu ve arabanın içinde bana saldırdı. Elimi büküp saçımı yolup sırtıma vurdu. Bunu yaparken hem sözlü hem de fiziksel saldırıda bulunmaya devam ediyordu. Kavaklıdere Karakolu'na geldiğimde Kabahatler Kanunu'na göre ceza yazdılar. Ben de evrağımı istedim, 'Size evrak yok, siz itirazda bulunuyorsunuz, adresinize gönderirler' dedi.'⁶⁷

Ankara özelinde Balyoz Timi'nin yukarıda alıntılanan ve 2008 yılında gerçekleşmiş olan uygulamalarında son yıllar içerisinde belirgin farklılaşmaların olduğu görülmüştür. Örneğin, önceden Ankara'nın her bölgesinde yaya veya aracı içerisinde müşteri arayan trans seks işçilerine yönelik yoğun bir şiddet dalgası söz konusuysen, şimdi-lerde Balyoz uygulamaları daha çok trans seks işçilerinin örgütlü olmadıkları veya örgütlü ve haklarının bilincinde olan trans seks işçileriyle irtibatlarının zayıf olduğu bölgelerde ağırlığını hissettirmektedir. Aynı şekilde, Balyoz Timi belirli bölgelerde yaya olarak "çarka çıkan" trans seks işçilerini sıklıkla hedef alırken, aracıyla müşteri arayanlara daha seyrek şekilde işlem yapmaktadır.⁶⁸ Yine de

67 Fulden ile yapılan görüşme, 3 Kasım 2008. "Yasayla 'Cinsel' Münasebet: Seks İşçilerinin Adli Karşılaşmaları" (2009), sayfa 17 – 18.

68 Balyoz Timi'nin Ankara'nın hangi spesifik bölgelerinde ne tür uygulamalarının olduğuna dair detaylı bir bilgilendirme bu çalışmaya özellikle

belirtmek gerekir ki, hangi bölgede olursa olsun ve yaya veya araç içerisinde caddeye çıkarsa çıksın, Balyoz Timi'ne sözlü veya fiziksel şekilde, yapılan uygulamaların hukuksuzluğu üzerinden direnen trans seks işçileri sürekli şekilde polis şiddetinin mağduru olmaya devam etmektedir. Kırmızı Şemsiye Derneği'ne ulaşan mağdurlar veya görüşme yaptığım trans seks işçileri, Balyoz Timi'nin para cezası uygulamalarının hala sıklıkla kötü muamele içerdiğini ve her türlü keyfilik ve usulsüzlük üzerinden devam ettiğini belirtmişlerdir.

Balyoz Timi'nin uygulamaları bazı durumlarda doğrudan değil, dolaylı şekilde şiddetin ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Ankara'da yaşayan ve görüştüğüm trans seks işçilerinin hepsi, bir veya birkaç defa Balyoz Timi'nin fiziksel şiddetinin ve keyfi uygulamalarının mağduru olduklarını belirttiler. Aynı şekilde, trans seks işçilerine Balyoz Timi'nin kurulması ve varlığını devam ettirmesi ile bile bir mesaj verildiğini, bu mesajın ise trans seks işçilerini yıldırma, yok etme, şiddetin kucağına itme veya yoksullaştırma ile ilgisi olduğunu görebilmekteyiz. Trans seks işçileri, Balyoz Timi'nin varlığını bile dolayısıyla bir şiddet biçimi olarak lanse etmişlerdir. Örneğin görüştüğüm trans seks işçisi Melda, *“Balyoz'un varlığı bile psikolojik şiddet örneği bence. Her gece caddeye çıktığımızda Balyoz ne zaman gelecek de bizi ne zaman alacak veya para cezası yazacak diye korkuyoruz, işimizi yapamıyoruz,”*⁶⁹ demiştir.

Trans seks işçisi Melek, bir gece Balyoz'dan kaçarken düştüğünü ve ayağının kırıldığını şu şekilde ifade ediyor: *“Bir gece baktım Balyoz yine caddede. Bıktım anacım, her gece bir ceza yiyorum, artık bir*

eklenmemiştir. Bunun sebebi, her bölgede çalışan trans seks işçilerinin Tim tarafından halihazırda tanınıyor olması ve mağdur ifadelerinin kendilerini özellikle grup olarak hedef haline getirmesini engellemek istememdir.

69

Melda ile görüşme, 28 Kasım 2013, Ankara.

sonraki gün sadece borçlarımı ödemeye caddeye çıkar hale geldim. Ben de bu cezayı ödememek için kaçımağa başladım. Kaçarken de topuklu ayakkabım yüzünden düştüm, ayağım kırıldı. Ben ağrı içerisinde kıvanırken, Balyoz geldi, cezamı yazdı.”⁷⁰

Sadece Balyoz Timi değil, polisin Türkiye’nin çeşitli illerinde trans seks işçilerine yönelik uygulamalarının hemen hepsinde trans seks işçilerine şiddetin uygulandığını veya uygulamalarının doğası gereği trans seks işçilerinin şiddetin mağduru olduğunu görmekteyiz. Kimi durumlarda polislerin, idari para cezaları ile caddeye çıkmalarını engelleyemediği trans seks işçilerine yönelik cadde veya sokaklarda gerçekleşen küçük grupların fiziksel saldırılarını veya linç girişimlerini engellemediğini, bazı durumlarda bizzat teşvik edeni olduğunu bilmekteyiz. Dolayısıyla, trans seks işçilerinden “haraç” toplamak için oluşturulan veya bizzat “ahlakçı” bir motivasyonla trans seks işçilerini “yok etmek” amacıyla oluşturulan çetelere karşı polisin umursamaz veya olayları geçiştirici tavrı, trans seks işçilerini şiddetin kucağına itmekte, ciddi şiddet vakalarının tanığı haline gelmemize sebep olmaktadır.

Şehir içerisinde polisin keyfi para cezası ve gözaltı uygulamalarından yorulan trans seks işçilerinin, şehrin daha güvensiz bölgelerinde çalışmaya başladıklarına da tanık olmaktadır. Bu durumun, zaten her halükarda risk altında çalışan trans seks işçilerinin, daha yoğun şekilde müşterileri veya çetelerden şiddet görmesine yol açtığı bir gerçektir. Trans seks işçileri bir yandan polis uygulamalarından haklı olarak kaçarken, diğer yandan müşteri veya çete şiddetinin ortasında polisin olmayışı sebebiyle yaşam hakları üzerinden bir teste tabii tutulmaktadır.

70

Melek ile görüşme, 26 Kasım 2013, Ankara.

Hangi bölgede çalışıyor olurlarsa olsunlar, trans seks işçileri devriye gezen polis ekipleri veya ceza yazan diğer birimlerin gözüne çarpmamak ve ceza yememek için bir an önce müşterileriyle anlaşıp caddeden gitmek istemektedir. Bu durum, polisin keyfi uygulamalarından kaçmak amacıyla seks işçilerinin müşterileriyle gereken pazarlık etme veya müşterilerini tanıma zamanının yok olmasına sebep olmaktadır. Bir trans seks işçisi, önünde araç durduğunda müşterini süzer, riskli tavır ve davranışlarının olup olmadığını anlamaya çalışır ve herhangi bir şiddet riski olup olmadığını müşterisini inceleyerek tahmin etmeye çalışır. Sürekli polisin olduğu caddelerde böylesi bir ön tedbir trans seks işçileri için pek mümkün değildir. Polise görünmemek için hızlı bir şekilde müşterisiyle ücrette anlaşıp araba-sına binen veya müşteriyi kendi arabalarına alan trans seks işçileri müşterilerin şiddetine daha açık hale gelmektedir.

İdari para cezaları, emniyet birimlerinin iddia ettiği gibi trans seks işçilerini caddeden uzaklaştıran, “*sokakları temizleyen*” bir araç olmaktan çok, onları daha uzun süreler için cadde veya sokaklarda çalışmaya zorlayan bir yöntemdir. Trans seks işçileri, daha önce de belirtildiği gibi, polislerin yazdıkları para cezalarını geri kazanabil-mek için daha uzun süre caddelerde kalmakta ve bu uzun süreler de kendilerine daha çok şiddet olarak geri dönmektedir. Daha uzun süre polisin gözü önünde kalan trans seks işçileri daha çok polis şiddeti tecrübe etmekte, çetelerin tehditleri ve linç girişimleriyle boğuşmakta ve müşteri şiddetine daha çok maruz kalmaktadır.

İdari para cezası uygulamaları ile şiddet ilişkisi konusunda söylenmesi gereken bir husus daha var. O da kesilen para cezalarının, devletin kendi eliyle alenen ayrımcılık yaparak trans seks işçilerini yoksullaştırdığı ve bu yoksulluğun dolaylı olarak grup içi şiddete

dönüşme ihtimalidir. Diğer bir deyişle, idari para cezası uygulamaları yoksulluğa, yoksulluk da trans seks işçilerinin kendi aralarındaki şiddet eylemlerine dönüşmektedir. Geçmişten bu yana, belirli bölgelerde çalışan trans seks işçileri ile o bölgeye yeni gelen trans seks işçileri arasında fiziksel şiddete ve hatta ağır yaralanmalara varan olaylar gerçekleşmiştir. Sistemin trans seks işçileri üzerinde yarattığı ağır ekonomik yük ve alternatifsizliğe ek olarak, polisler tarafından yazılan para cezaları, trans seks işçilerini bir borç batağına sürüklemektedir. Bu da gece boyunca kendilerine düşen müşteri sayısını, dolayısıyla gelirlerini sabit tutma isteğine dönüşmektedir. Yeni çalışmaya başlayan trans seks işçileri veya mekan değiştiren trans seks işçileri ile halihazırda belirli bölgelerde çalışan trans seks işçileri arasında ortaya çıkan sürtüşmeleri bu ekonomik arka plan üzerinden okumakta fayda olacaktır. Aynı şekilde, trans seks işçilerinin sırtından ekonomik rant elde etme peşinde olan çeteler ile trans seks işçilerinin irtibatının güçlenmesi ve bazı trans seks işçilerinin mevcut çeteler ile geliri yüksek diğer trans seks işçilerine karşı şiddet eylemleri içerisine girmesi de ortaya çıkan bazı örneklerdir. Devlet bir yandan trans seks işçilerini ekonomik boyunduruk altına almayaya devam ederken, bir yandan da grup üyelerini birbirine düşürme potansiyeline sahip uygulamaları ile trans seks işçilerini şiddet ile sınamaktadır.

Kısaca belirtmek gerekirse, para cezası uygulamaları ne fuhuşla mücadele komisyonlarının ne de emniyet birimlerinin hedeflediği “*kamu düzeni*” veya “*toplumsal huzur*” ideallerine erişim için rasyonel bir yöntem değildir. Para cezaları üzerinden gelişen polis uygulamaları, trans seks işçilerine yönelik polis, çete, müşteri şiddetini arttırmaktadır. Aynı zamanda trans seks işçileri arasında adli olayların artmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte, trans seks

işçilerinin çalıştıkları bölgelerde, kendilerine yönelik geliştirilen fiziksel saldırıların görünürlüğünün artmasıyla birlikte, civarda oturan veya çalışan diğer vatandaşlar da rahatsız olmaktadır. Bu rahatsızlık büyük çoğunlukla kamuoyu rahatsızlığı şeklinde trans seks işçilerine yönelik gelişmektedir. Yani, mahallede bir trans seks işçisine bir saldırı gerçekleşmişse veya bir kavga ortaya çıkmışsa, bütün bunlar “*travestiler yüzündendir*” şeklinde bir algı hakimdir. Bu algı da yine trans seks işçilerini hedef almaktadır. Özetle, “*kamu düzeni*” değil, “*rant düzeni*” ile birlikte “*şiddet düzeni*” tesis olmaktadır ve “*son mağdur*” yine trans seks işçileri olmaktadır.

Polisin idari para cezaları uygulamaları aynı zamanda trans seks işçilerinin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ile imtihanlarını güçleştiren uygulamalardır. Görüştüğüm bir trans seks işçisi şunu belirtmiştir: “*Caddede her türlü şiddet ile uğraşırken millet kondom takmayı mı düşünecek?*” Bu söylenene şaşırduğum söylenemez; fakat korktum. Çünkü eğer trans seks işçilerinin çoğunluğu bu bakış açısına itilmişse, ortada cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ile ilgili ciddi bir sorun var demektir. “*Öyle diyorsun ama şiddet de hastalıklar da senin bedenine zarar veriyor sonuçta,*” diye çıktığımda, şunu söyledi: “*Şiddet gördüğünde hemen ölüyorsun ama HIV ile yaşadığında en azından birkaç ayın daha oluyor.*”⁷¹

Niran ile yaptığım bu görüşmede kendisinin bana söylediklerinin çoğunun okuyucu için sarsıcı olduğunu biliyorum. Çoğu kişi, nasıl böyle düşünebilir diye soruyor da olabilir. Ancak bu ifadelerde hayatın gerçekliği gizlidir. Trans seks işçileri, her caddeye çıktıklarında bir daha eve geri dönüp dönemeyeceklerini düşünmektedir. Dışarıda şiddet bütün çıplaklığı ile kol geziyor ve böylesi bir şiddet ortamında

71

Niran ile görüşme, 12 Ocak 2014, telefon yolu ile.

trans seks işçilerine cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili “öğüt” vermek çok üstten bir tavır olarak algılanmaktadır. Önceki paragraflarda dile getirildiği gibi polislin idari para cezası uygulamalarının trans seks işçilerini Niran’ın dile getirdiği şiddet ortamına birçok şekilde ittiğini bilmekteyiz. Bu şiddet ortamında, henüz en temel hakları olan yaşam haklarıyla ilgili güvenceyi kendilerine sunmadan, (çoğu için) yaşam hakkından sonra gelen bir öncelik olan cinsel sağlıklarının korunması amacıyla kondom gibi araçları kullanmalarını teşvik etmekte güçlük çekmekteyiz. Sistem, şiddet sarmalına soktuğu trans seks işçilerinin cinsel sağlığını da riske atmaktadır.

Caddelerde sürekli devriye gezen polislerle muhatap olmamak ve para cezası yememek için trans seks işçileri, müşterileri ile kondom pazarlığı yapacak süreyi genellikle bulamamaktadır. Polise yakalanmadan bir an önce ücret pazarlığını yapıp caddeden ayrılmak isteyen seks işçileri, kondomsuz ilişki noktasında müşterilerine karşı bu şekilde savunmasız bir konuma itilmektedir. Aynı şekilde, her türlü para cezası ile borç batağına sürüklenen trans seks işçileri, müşterilerinden gelen konomduz ilişki taleplerini de, en azından devlete olan borçlarını ödeyebilmek amacıyla, birçok kez kabul etmekte ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla mücadeleye yenik başlamaktadır. Buna ek olarak, para cezası uygulamalarının, yukarıda da anlattığım gibi, yarattığı şiddet ortamında, polisler, çete üyeleri veya müşterilerin cinsel saldırısı ile karşılaşan birçok trans seks işçisi, cinsel sağlık noktasında birçok sorun ile karşılaşmaya devam etmektedir. Görüştüğüm bir trans seks işçisinin bana anlattığı olay son derece çarpıcı: *“Bir gün polis beni yaya olarak müşteri beklerken çağırdı. ‘Korkma seni almayacağım ama benimle birlikte olacaksın’ dedi. Reddettim, araçtan aşağı indi, kolumu yakaladı ve ‘O halde yürü karakola’ dedi. Mecburen birlikte oldum. Kondom da*

kullanmadım, istemedi. Zaten derdin polisten kurtulmak bir an önce, bir de kondomumu düşüneneceksin.”⁷² Trans seks işçileri olarak, cinsel saldırı deneyimlerimiz ne yazık ki yüksek; ancak bu tip saldırılar “*güvenliğimizi sağlamaktan sorumlu*” devletin resmi memurlarından geldiğinde, en savunmasız pozisyonda elimiz kolumuz bağlı susmak zorunda kalmaktayız. Sude’nin de belirttiği gibi, böyle anlarda ne kondom kullanmayı düşünüyorsun, ne haklarını ne de başka bir şeyi. Tek düşünülen para cezası yemeden, şiddet görmeden tekrar “çarka” dönmek veya evine sağ salim dönebilmek.

Devlet, para cezası uygulamaları ile trans seks işçilerini şiddete, ayrımcılığa, yoksulluğa ve cinsel sağlık noktasında ölüme terk etmektedir. Diğer bir deyişle, “*kamu düzeni*” veya “*genel sağlık*” değil, bir toplumsal grubun daha çok toplumun çeperlerine itilmesini, görünmez olmasını, toplumsal ve ekonomik olarak linç edilmesini ve yok edilmesini istemektedir. Tabii ki, bu söylediklerimi yetkililer bu şekilde doğrudan ifade etmemektedir; fakat bugüne dek gerçekleşen uygulamalar, trans seks işçilerine yönelik görmezden gelme ve bizzat hak ihlallerinin faili olma durumunun en güçlü örneğidir. Uygulamalar, iddia edildiği gibi “*toplumu korumayı*” değil, trans seks işçilerini bütün resmi araçlarla yıldırılmayı ve ölüme terk etmeyi teşvik etmektedir. Biliyoruz ki, belirli bir toplumsal kesimin hakları ve varlığı güvence altında olmadan ne toplumsal huzur ve barış ne de kamu düzeni sağlanır. Dolayısıyla para cezası uygulamalarının yol açtığı bütün olumsuz sonuçlar daha çok dillendirilmeli ve itirazlar daha yüksek şekilde ortaya konmalıdır.

“TOPLUM DESTEKLİ” NEFRET OPERASYONLARI

Türkiye'nin en azından son 30 yılı, görünür şekilde trans seks işçilerinin dışlanma tarihine tekabül eder. Bu dışlanma, devletin her zaman içinde yer alıp yönlendirici etkisinin olduğu, failleştığı ve hak ihlallerini pekiştirdiği bir rol ile akıllarda yer edinmiştir. Asayişten sorumlu polislerin bütün bu dışlanma süreçlerinde “*toplum destekli*” uygulamalar yapmadığı, “*fuhuş ile mücadele*” veya “*yozlaşmış*” toplumsal grupları “*sindirme*” operasyonlarına girişmediği tek bir dönem aralığı bile mevcut değildir. Topluma hakim “*geleneksel ahlaki değerler*”, “*Türk aile yapısı*”, “*milli ve manevi değerler*” ve benzeri gerekçelerin ortalıkta salındığı bir “*kimlik katli*” politikasının tecrübe edildiği dönemleri atlatıp bugüne geldik. Bu süreçler içerisinde birçok trans seks işçisi öldürüldü, intihar etti, mahallelerinden zorunlu göçe mecbur kılındı, adaletsizliği tecrübe etti ve devletin “*fail*” kimliğine tanık oldu. Bu bölümde, devletin trans seks işçilerine yönelik son dönemdeki para cezası uygulamalarının, nasıl “*toplum destekli*” fuhuş karşıtı ve trans kimlikleri yok etme politikalarının en bariz ve can yakıcı iki örneği olan İstanbul'da Ülker Sokak ve Ankara'da Er-yaman olaylarındaki yaklaşımın bir doğal uzantısı olduğuna değineceğim.

Devletin trans seks işçilerine yönelik idari para cezası uygulamaları, yoğun fiziksel saldırıların içerisinde yer aldığı linç uygulamaları ve sürgünün “*ceberrut*”luğundan, daha önceki bölümlerde de ifade edilmiş olduğu gibi, ekonomik yaptırımların baskın olduğu bir formdur. Her ne kadar fiziksel şiddet örnekleri artık ekonomik şiddet örnekleri üzerinden yaşanır hale gelmiş ise de, devlet polisler aracılığı ile trans seks işçilerine “*tekinsiz*”liğin hakim olduğu alanlarda fiziksel saldırılar da dahil olmak üzere uygulamalarına devam etmektedir.

Devlet şiddetinin trans seks işçileri üzerindeki görünürlüğü 1980’lerde belirginleşmiştir. Bu belirginlik, o dönemleri yaşamış trans kadınların anlatımlarında karşımıza çıkmaktadır. Darbe sonrası karakola alınan trans seks işçilerinin polisler karşısında direnişlerinden tutun da, Cihangir bölgesinde yoğun olarak yaşayan trans seks işçilerinin polislerin baskısına dayanamayıp grup halinde karakola dek yürümelelerine dek birçok “*patlama*” hali hafızalara kazınmıştır.

1990’ların ortasında Ülker Sokak’ta meydana gelen hadiseler, o dönemi yaşayan tanıkların deneyim aktarımları, sosyolog ve anti-militarist/feminist aktivist Pınar Selek’in o dönem tuttuğu kayıtlardan oluşan çalışması “*Maskeler, Süvariler, Gacılar*” – *Ülker Sokak: Bir Alt Kültürün Dışlanma Mekanı*’ndaki bilgiler, mağdurların sonraki dönemlerde çeşitli haberlere veya raporlara konu olmuş paylaşımları ile birlikte trans seks işçilerine yönelik “*toplum destekli*” devlet şiddetinin kanıtı halinde önümüzde durmaktadır. Gerçekten de Ülker Sokak, seks işçiliği yapan trans kadınlara yönelik devletin hangi araçları kullandığını, hangi toplumsal hassasiyetler üzerinden stratejiler geliştirdiğini, “*travestiler*” dışındaki mahallelinin ve medya aracılığı ile toplumun nasıl “öfkelenildiğini” detayları ile ilk gösteren örnektir.

Ülker Sokak’ta yaşananları Pınar Selek şu şekilde anlatmaktadır: “*Oysa bu sokakta insanlık ağladı. İktidar mekanizmaları en ilkel ve en gelişmiş yöntemlerle toplu bir oyun sergilediler. İkiyüzlülüğün dehşetli gösterileriyle travesti ve transseksüeller kovuldu, linç edildi ve ölüme sürüklendi. Sonra her şeyin üzerine bir kül atıldı ve yaşam hiçbir şey olmamış gibi devam etti.*”⁷³ Selek’in de belirttiği gibi, trans

seks işçileri, toplumsal desteğe sahip veya toplumsal desteğin sürekli şekilde devlet tarafından yeniden üretildiği bir sürecin sonundaki bir dışlanma operasyonunun mağdurları olmuşlardır. Bu operasyon, şu şekilde sonuçlanmıştır: *“Sonra İzmir’de, İstanbul’un başka semtlerinde, en son da Ankara Eryaman’da benzer sahneleri, aynı çaresizlik ile izledik. Kimsenin kolay kolay ev vermediği, sürekli dışlanan travesti ve transseksüeller, şehir merkezine uzak Eryaman sitesine sığınmışlardı. Ama şehir genişledi. Eryaman sitesi değerli bir rant alanı oldu. Ve tıpkı Ülker Sokak’ta olduğu gibi, halk gönüllüleri adı altında milliyetçi gruplar sahneye çıktı. Sonra devreye polis girdi. Ve travesti ve transseksüeller şiddetle savruldu.”*⁷⁴

Pınar Selek’in kendisiyle yaptığı röportaj sonrası aktardığına göre o dönem Beyoğlu’ndaki trans seks işçilerine kan kusturan dönemin Beyoğlu Ekipler Amiri Başkomiser *“Hortum Süleyman”* lakaplı Süleyman Ulusoy, *“travesti ve transeksüelleri ‘sapık’, ‘doğaya karşı’, ‘güvenilmez’ ‘zararlı unsurlar olarak görüyor, dolayısıyla toplumun onlardan temizlenmesi gerektiği zihniyetiyle hareket ediyordu. Ancak bu temizliği ‘ölüm’ olarak değil daha çok ‘tecrit’, ‘uzaklaştırma’ ya da ‘rehabilitasyon’ olarak görüyordu... bayrak asma kampanyasında da yer almayan Ulusoy, aslında eşcinsellikten çok fuhuş meselesine, üstelik bunun ortalıkta yapılmasına tepkiliydi.”*⁷⁵ Daha önceki bölümlerde de anlattığım gibi, idare yani polis her zaman, bir yandan *‘toplum değerlerine göre’* yaşayan translara karşı ayrımcılık yapmadıklarını ve dertlerinin *“fuhuş”* olduğunu belirtirken, bir yandan da seks işçiliği yapan trans kadınlara yönelik her türlü *“temizlik”* operasyonunun önünü açan, kolaylaştıran ve destekleyen bir politika

74 Pınar Selek, bir öncekiyle aynı referanstan alıntılanmıştır, sayfa 23.

75 Pınar Selek, bir öncekiyle aynı referanstan alıntılanmıştır, sayfa 151.

gütmüştür.

İdare böyle düşünürken, “*travestiler*” dışındaki mahalleli, saldırıların yaşandığı dönem içerisinde medyaya polis destekli operasyonların devam etmesi gerektiğini ve “*travestiler*”den mahallenin her türlü yol ile temizlenmesi gerektiğini belirten görüşlerini sunmuşlardır. *Ekip Gazetesi*’nin 3 Eylül 1996 tarihli sayısına röportaj veren ve trans seks işçilerine karşı yürütülen operasyonda önemli bir yeri olan “*Güngör Abla*” lakaplı Güngör Gider şunları söylemiştir: “*Çocuklar nihayet özledikleri bu sokakta sevinçten oynamaya başladılar. Burası öyle güzel bir sokaktı ki, özellikle yaz akşamları herkes kapının önünde oturur, çay içerdi. Birbirimize oturmaya gelirdik. Bu arada neşe içinde sokakta oynarlardı. Cıvıl cıvıl bir sokaktı burası. Ama ne yazık ki o tipler sokağı işgal ettiler, mutluluğumuz bozuldu. Hiçbirimiz böyle şeylere alışkın değiliz. Hepsi belalı tipler, yanlarında dolaştıkları adamlar karanlık insanlar.*”⁷⁶

Yine *Ekip Gazetesi*’nin 16 Ekim 1996 tarihli sayısında, “*Deli Kamil*” lakaplı Kamil Büyükbaş’ın şu söyledikleri dikkat çekmektedir: “*Mücadelem, homoların tamamının kökünü Cihangir’den kazıyana dek sürecek... Adım başı bir serseriye ve alçağa rastlıyorsunuz. Hele hele bir de gittikleri yere pislik ve belayı birlikte götüren bu cinsiyeti bozuklar, semtimizi fuhuş yuvasına çevirdiler. Çocuklarımız sokağa çıkamaz oldular, gençlerimiz kötü yollara düştüler.*”⁷⁷

Evlerine bayrak asan, her gün gazetelere transFOBİK ifadelerle röportaj veren, bu röportajlardaki ifadeleri doğruymuş gibi yayınlayan, so-

76 Pınar Selek, bir öncekiyle aynı referanstan alıntılanmıştır, sayfa 133.

77 Pınar Selek, bir öncekiyle aynı referanstan alıntılanmıştır, sayfa 134.

kak başlarına kurdukları masalarla sokağı trans seks işçilerinin giriş ve çıkışlarına kapatan, her türlü hukuksuz ve yasadışı uygulamayla trans seks işçilerine yönelik linç girişimlerini organize eden, döven, yıkan, yakan, tehdit eden “mahalleli”, “ülkücüler”, “Beyoğlu Emniyeti”, medya birlik olup trans seks işçilerini göçe zorlamıştır. Devlet, “toplum destekli” operasyonu “başarı” ile tamamlamıştır.

Aynı “oyun” Ankara’nın Eryaman bölgesinde de gerçekleşmiştir. “Namus”, “ahlak”, “milli ve manevi değerler”, “fuhuşla mücadele” yine slogan olmuş, trans seks işçilerine yönelik “nefret” operasyonu tetiklemiştir. Çeşitli çıkar grupları bu argümanlarla Eryaman’daki trans seks işçilerini bölgeden linç girişimleriyle kovmuştur. 2006 ve sonrasında devam eden saldırılar sürecinde mağduriyet yaşayan trans seks işçilerinin anlattıkları içerisinde fail olduğu iddia edilen birçok kişi veya grup mevcut: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek’in “adamları”, “A Takımı”, “Balyoz Timi”, “polis”, “ülkü ocakları”, bir firma olan “Kontaş – Canberk Grup”, “mahalleli”, vs. Mağdur tanıklıkları, o dönem medyaya düşen haberler, trans seks işçilerine yardımcı olmak için o dönem yoğun bir şekilde hak mücadelesi veren insan hakları savunucularının söyledikleri ile yoğun bir saldırılar zinciri altında mağdur olan trans seks işçilerine polisin hiçbir şekilde yardımcı olmadığını, onları korumadığını ve bazı vakalarda bizzat uygulayıcı olduğu gerçeğini yan yana koyduğumuzda, saldırılar ile devlet ve çete ilişkisinin gerçek olduğunu iddia edebiliriz.

O dönem saldırıların göbeğinde kalıp mağdur olan ve İstanbul’a gitmek zorunda kalan trans seks işçilerinden Esmâ şunu belirtmiştir: “Bir arkadaşımız Eryaman Polis Karakolu’ndaki polislerden biriyle konuşmuş, rütbelilerden... Polis şöyle söylemiş: ‘Eryaman’da işe çıkmayın, fuhuş yapmayın, günlük hayatınıza devam edeceksiniz,

size saldırı olmayacak, evleriniz basılmayacak.”⁷⁸Esma, polis saldırılar devam ederken aldığı tutum ile ilgili şunları söylemiştir: “*İşte kaçtık, polisi çağırdık. Polis aracı uzun bir süre gelmedi. Neyse daha sonra polisler geldi. İşte olayları anlatıyoruz, tekrar saldırdılar, gerekeni yapın, şudur, budur. Ama polislerin hiç ilgisi yok. Yani polisler hiç ilgilenmiyor, sürekli bir şeyler söylüyorlar. Bir evde rehin kaldık. Arabalarıyla etrafta dolaşmaya başlıyorlar, sivil ekip geldiği halde. Onların yakınında dolaşıyorlar. Bizler rahatlıkla görüyoruz ama polisler görmüyor, yani görmüyor. Gösteriyoruz, hala görmüyorlar.*”⁷⁹ Esma’nın anlattıkları, polis suçluları koruduğunu, faillerle yakın ilişkisi olduğunu, bazı durumlarda fail olduğunu, devletin birimleri aracılığı ile bu sistematik linç operasyonuna katıldığını diğer mağdur anlatımlarıyla örtüştüğünü düşündüğümüzde ortaya koymaktadır.

Eryaman’da yaşanan olaylar sonrasında açılan davayı bizzat takip etme olanağım oldu. Duruşma salonunun önüne her gelişimde elimin ayağımın titrediğini hissetmiştim. Bir gün yine duruşma öncesi diğer insan hakları savunucularının beklediği ağır ceza mahkemesi salonunun önüne geldiğimde, fail yakınlarının hemen dibinde bulmuş-tum kendimi. Trans seks işçilerinden biri şunu söylemişti: “Şurda gördüğün kişiler, fail yakınları. Desteklemeye gelmişler çeteyi, bize saldıranları. Aralarında en az 3 – 4 müşterim var.” O günkü acemiliğimle “*yok artık*” demiştim. Sonra anladım ki, toplumsal ikiyüzlük her yerde kendini göstermeye devam ediyor. Elllerinde satırlar, sopalar ve palalarla trans seks işçilerini linç etmeye kalkan insanların, bir yandan onların müşterisi olması, olayın özü ile ilgili bize fikir vermektedir. Önceki bölümde de aktarılan deneyimde olduğu

78 Esma ile Lambdaistanbul’da yapılan görüşme, “*Eryaman’da Travesti ve Transseksüellere Sistemli Şiddet*” (2006), <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=113>

79 Bir öncekiyle aynı referanstan alıntılanmıştır.

gibi, polisin kendisiyle cinsel ilişki kurması halinde gözaltına almayacağına dair söz verdiği trans seks işçisi ile kendisiyle para karşılığı cinsel ilişkiye girip sonra linç etmeye kalkan vatandaşın trans seks işçilerine yaklaşımı ve onları algılayış biçimi arasında hiçbir fark yoktur. Trans seks işçileri, bu bakış açısına göre “*cinsel obje*” ama aynı zamanda “*temizlenmesi gereken*” unsurlardır. Bu bakış açısının o dönemdeki mağdurlarından biri de 2008’de Ankara İskitler’de aracının içerisinde pompalı tüfekle başından vurularak öldürülen, Eryaman olayları sonrasında ilk suç duyurusunda bulunan Dilek İnce’dir. Dilek İnce’nin katilleri 2008’den bu yana bulunmamıştır. Eryaman olaylarının gelişimini, yaşananları ve mağdur ifadelerini düşündüğümüzde, bir de üzerine Dilek İnce’nin konuyla ilgili açılan dosyada ilk suç duyurusunda bulunan kişi olması, bu cinayetin Eryaman olayları ile bir ilgisinin olabileceğini düşündürmektedir.

Ülker Sokak ve Eryaman’da yaşanan “*toplum destekli*” operasyonların bir benzeri 2012’nin ikinci yarısında İstanbul Avcılar’da Meis sitesinde gerçekleştirildi. Bu olay, ilk ikisinden yaşanan şiddetin yoğunluğu ve trans kadınlara karşı kullanılan yöntemler noktasında farklılık göstermektedir. Ancak, her halükarda, Meis Sitesi sakinini olan trans kadınlar korkutulmuş, tehdit edilmiş, şiddet görmüş ve haklarında “*fuhuş yaptıkları*” gerekçesiyle polis tarafından işlem yapılarak evleri mühürlenmiştir. Evleri mühürlenmiş trans kadınlar, sokağa ve şiddetin göbeğine itilmiştir.

Ülker Sokak’ta karşımıza çıkan “*Güngör Abla*”nın yerini Meis Sitesi olayında site sakini olan Hürriyet Aydın isimli bir kadın aldı. Site sakinlerini trans kadınlara karşı provoke eden, organize ettiği küçük grup ile esnafa, site sakinlerine sürekli bildirimler dağıtan, trans kadınları alenen tehdit eden, iki hafta boyunca her gün apartman önlerin-

de “*fuhuşa hayır*” protestoları düzenleyen Hürriyet Aydın, konunun görünür olması sonrası da televizyon programlarına katılarak veya gazetelere röportaj vererek, trans kadınların sürekli fuhuş yaptığını, evlerinde rahat oturamadıklarını iddia edip durdu: “*Elimizde her şey kanıtlı. Rant falan bu işin örtüsü. Burada fuhuş var. Hepsi belgeli. Fuhuş olmasa evler neden mühürlensin. Bizim kimsenin ocağında gözümüz yok. Burada bana şahitlik yapacak bir ton site sakini var. Tehdit ediliyorum. Neden, herkes korkarken ben hakkımı arayıp site-de fuhuş yapıldığını savcılığa söylediğim için.*”⁸⁰

Hürriyet Aydın’ın söyledikleri elbette gerçeği yansıtmamaktadır. Sitede seks işçiliği yaptığını söyleyen trans kadın da bulunmaktadır, başka mesleklerle meşgul olduğunu belirten de. Burada asıl mesele trans kadınların seks işçiliği yapıp yapmaması değildir; asıl mesele “*fuhuş karşıtlığı*” üzerinden trans kadınların barınma hakkı, konut dokunulmazlığı ve yaşam hakkı güvencelerinin ellerinden alınmasına yönelik “*toplum destekli*” bir operasyonun varlığıdır. Sitede oturan trans kadınlara karşı kamuoyu oluşturmak, onlara yönelik toplumsal baskıyı arttırmak, korkutmak amacıyla her gün akşam sokaklara inip ellerindeki “*Avcılar’da Fuhuş İstemiyoruz*” ve “*Fuhuşa Hayır*” yazılı pankatlarla gövde gösterisi yapan “*site sakinleri*”, seks işçiliği ile trans kimliği kendi algılarında “*travesti*” kavramında birleştirdikleri için, kişilerin seks işçiliği yapıp yapmamaları onlar için önemli değildir. Asıl önemli olan, gerçekleştirilen eylemler ve verilen röportajlardan da görüldüğü üzere, “*zararlıların temizlenmesi*”dir.

Hürriyet Aydın’ın Ülker Sokak’tan adını duyduğumuz “*Güngör*

80 Konuyla ilgili habere şu linkten ulaşabilirsiniz: Hürriyet, “*Travesti Evine Resmen Mühür*” (2012), <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21874460.asp>

Abla” ile bir başka benzerliği ise, trans kadınlarla kurmuş olduğu ikiye bölünmüş ilişkiyi gizlidir. Ülker Sokak’taki operasyonun mağduru olan trans seks işçileri, operasyonlar öncesinde “*Güngör Abla*”nın kendisine ait evleri trans seks işçilerine kiralamak istediğini, fiyat yüksek olduğu için evlerinin kiralanmadığını belirtmiştir. Bunun sonrasında “*Güngör Abla*”nın azıllı bir “*travesti*” düşmanına dönüştüğünü söyleyenlerin sayısı oldukça fazla.⁸¹ Aynı şekilde, Meis Sitesi’ndeki trans kadınlar da, olaylar öncesinde Hürriyet Aydın ile içli dışlı olduklarını, Hürriyet Aydın’ın kendi evlerinden çıkmadığını, hatta bir evini bir trans kadına kiraladığını belirtmektedir. Kaymakamlık tarafından mühürlenmiş evlerin olduğu apartmanın yöneticisi *Akşam Gazetesi*’ne verdiği röportajda, “*Bu arada olayları kışkırttığı söylenen Hürriyet Aydın adlı kadının ne olduğunu hiç anlamadım! Bu kadın geldi, site karıştı. 60 yaşında. Bu kadın önce bir daire aldı, sonra iki tane daha aldı. Hem onlardan şikayetçi hem de bir dairesini bir travestiye kiraya verdi. Bu nasıl iş aklım almıyor!*”⁸² ifadesinde bulunarak desteklemiştir.

“*Zararlıların temizlenmesi*” operasyonu sürecinde, toplumsal linç taktikleri denenmiştir. Meis Sitesi’nde yaşayan Elçin adlı bir trans kadın, Meis Sitesi davasında adı geçen faillerden Tuğrul Selçuk isimli kişi tarafından sopayla feci şekilde darp edilmiştir.⁸³ Aynı şekilde, yine Meis Sitesi’nde yaşayan Sanem Karaman adlı bir trans kadının evine iki gün arayla iki defa ateş edilmiştir. İddialara göre olayın faili

81 Konuyla ilgili 10 Ekim 1996 tarihli Radikal’in haberi için bakınız: Pınar Selek, “*Maskeler, Süvariler Gacılar – Ülker Sokak: Bir Alt Kültürün Dışlanma Mekanı*” (2011), sayfa 134.

82 Röportajı içeren haber için bakınız: Akşam, “*Madem Bizden Rahatsızlardı, Neden Durmadan Daire Aldılar?*” (2012), <http://www.aksam.com.tr/guncel/madem-bizden-rahatsizlardi-neden-durmadan-daire-aldilar/haber-144287>

83 Konuyla ilgili haber için bakınız: Kaos GL, “*Meis Sitesi’nde Transfobik Saldırıları Bitmiyor!*” (2013), <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=14566>

veya azmettiricisi “*Topal İsmail*” lakaplı bir polis gazisidir.⁸⁴ Elçin’e yönelik saldırıdan iki hafta sonra, Meis Sitesi’ne yönelik polis operasyonu ve ev mühürlemeleri sonrasında evsiz kalan B. Ü. adlı trans kadın darp edilmiş ve kaldırıldığı hastanede ölmüştür.⁸⁵

Bu bölümde kısaca değinmeye çalıştığım Ülker Sokak, Eryaman ve Meis Sitesi “*operasyonları*”, toplum içerisinde kişi veya grupların desteği ile idarenin seks işçisi olan veya olmayan trans kadınlara yönelik tutumuna dair bir fikir sunmaktadır. Günümüzde trans seks işçilerinin sistematik şekilde maruz kaldıkları polis uygulamaları, bu tutumun bir sonucudur. Evleri sürekli şekilde fuhuşla mücadele komisyonlarının verdikleri kararlarla basılan, polis tarafından keyfi şekilde konut dokunulmazlığı ihlal edilen, özel hayatına saldırılar gerçekleştirilen, ev baskınları sırasında veya sokaklarda çalışırken idari para cezalarına çarptırılan, para cezası uygulamaları esnasında polisin kötü muamelesi veya işkencesine maruz kalan, adalete erişim hakları engellenen, yoksulluğa ve güvencesizliğe itilen trans seks işçileri toplumun desteğini arkasına alan devlet tarafından nefret operasyonlarının hedefi haline getirilmektedir.

2012 yılının Haziran ayı içerisinde Antalya’nın Altındağ ilçesi sakinleri caddelerde bekleyen trans seks işçilerinden rahatsız olduklarını ve devletten bu konu hakkında çözüm beklediklerini dile getirip eylem yapmıştır. Yüz civarında mahalleli, “*polis çare bulmazsa, elimize sopaları alıp nöbet tutacaklarını*” belirtmiştir. Mahallelerden biri olan Süleyman Uçak şunları ifade etmiştir: “*Arabalarda bile fuhuş*

84 Konuyla ilgili haber için bakınız: Yeşil Gazete, “*Avcılar Meis Sitesi’nde Transların Yaşadığı Ev Kurşunlandı!*” (2013), <http://yesilgazete.org/blog/2013/05/21/avcilar-meis-sitesinde-translarin-yasadigi-ev-kursunlandi/>

85 Konuyla ilgili haber için bakınız: Demokrat Haber, “*Avcılar’daki Transfobi Sonunda Bir Can Aldı*” (2013), <http://www.demokrathaber.net/kadin/avcillardaki-transfobi-sonunda-bir-can-aldi-h16489.html>

yapıyorlar. Yaz geldi, balkonumuza çıkıp etrafi izleyemiyoruz. Bir şey söyledik mi küfür ediyorlar. Emniyete de gittik, ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını söylediler. Polislerimiz her gece geç saatlere kadar dolaşüyor. Polis aracını gören ortadan kayboluyor. Polis yakaladıklarına ceza yazıyor. Polis gidince onlar geri geliyor.”⁸⁶

2013 yılının Mayıs ayı içerisinde bu defa İzmir’in Karabağlar ilçesindeki esnaf ve vatandaşlar, mahalledeki “travesti çokluğu”ndan şikayet edip topladıkları 200 imzayı kaymakamlık ve valiliğe vermiştir. Eylemi organize eden Fethullah Öznur, “Ben bir vatandaş olarak travesti konusunu gerekirse meclise ve her yere taşıyacağım. Mücadelemi sonuna kadar sürdüreceğim. Bölge halkı olarak çok rahatsızız... Uykularımız kaçtı, psikolojimiz bozuldu,”⁸⁷ diyerek protestosunu dile getirmiştir.

Görüldüğü üzere, Türkiye’nin neresine giderseniz gidin, “mahalleli” trans seks işçilerine karşı eyleme geçmek için tetikte beklemektedir. Bu “bekleme” hali, tehlikeli bir gerginliğin fitilini ateşleme ihtimaline sahiptir. “Ahlaki yapı”nın gerekçe gösterildiği ve “fuhuş” mefhumunun öfkelenirdiği toplumsal tepki, vatandaşları sokaklara dökmekte, polise başvuran vatandaş feryat etmektedir. Bu feryat, “temizlik operasyonu” yapılması için ortaya çıkan bir feryattır. Hepimiz bu tür taleplerin, polisin trans seks işçilerine yönelik her türlü hukuksuz ve keyfi uygulamasına toplumsal meşruiyet sağladığını yukarıdaki örnekler üzerinden gayet iyi görmekteyiz. Trans kadınlar “fuhuş” üzerinden hedef haline gelmekte, trans seks işçileri “toplum

86 Konuyla ilgili haber için bakınız: En Son Haber, “Mahalle Halkının Travesti İsyanı” (2012), <http://www.ensonhaber.com/mahalle-halkinin-travesti-isyani-2012-06-05.html>

87 Konuyla ilgili haber için bakınız: Son Dakika, “Mahallelinin Travesti İsyanı” (2013), <http://www.sondakika.com/haber/haber-mahallelinin-travesti-isyani-2-4588085/>

destekli” polis uygulamalarının, daha doğrusu para cezaları ile bezenmiş “*nefret*” operasyonlarının mağduru olmaktadır.

SON SÖZ YERİNE:

“Trans Seks İşçilerine Saldırmanın Dayanılmaz Cazibesi” ve Talepler

Bu çalışmadaki çeşitli bölümlerde de açıklanmış olan bütün keyfilik, hukuksuzluk ve adaletsizliklere rağmen, kolluk kuvvetlerinin idari para cezası uygulama stratejisi devam etmektedir. Daha önce de dile getirdiğim gibi, idari para ceza uygulamaları, salt bir para cezası meselesi değil, aksine şiddet, yoksulluk, ayrımcılık, kötü muamele, toplumsal dışlanma ve bir ekonomik rant meselesidir. Devlet, trans seks işçilerine para cezası uygulayarak, emniyet birimlerinin veya fuhuşla mücadele komisyonlarının çeşitli defalar kamuoyuna açıkladıkları gibi veya konuyla ilgili aldıkları kararlarda belirtildiği gibi *“fuhuşla mücadele”* ederken, bir yandan da trans seks işçilerini yoksulluğa, dolaylı ayrımcılık biçimlerine, şiddete ve ölüme itmektedir. Para cezaları ile devletin kasasına yüksek para girdisi olurken, trans seks işçileri devlete borçlanmakta ve aslında bu borç yükü sebebiyle devlet trans seks işçilerini yeniden sokağa itmektedir, bir diğer ifadeyle *“fuhşa teşvik etmektedir”*. Devlet, *“kayıtsız”* alanda çalışan trans seks işçilerinden muazzam bir rant elde etmektedir. Bu rantı edinmeye devam eden devlet, bir yandan da yeni stratejiler geliştirerek, *“kayıtsız”* alandaki seks işçilerinin gelirine göz koyarak onları *“vergilendirmek”* amacıyla yeni tasarılar geliştirmektedir.

İdari para cezası uygulamaları, sadece trans seks işçilerini hedef almamaktadır. Bu çalışma boyunca da dile getirildiği gibi trans olmayan kadın seks işçileri, erkek seks işçileri veya seks işçilerinin müşterileri de bu keyfi ve hukuksuz uygulamalar sebebiyle sürekli olarak mağdur olmaktadır. Bu mağduriyet, seks işçilerinin geneli açısından hak ihlalleri anlamına gelirken, devlet için yüz binin

üzerinde insandan oluşan bir toplumsal gruptan sürekli bir şekilde gelir elde etmek demektir. “*Fuhuşla mücadele*”, devletin “*kayıtsız*” alandan “*kayıtlı*” şekilde “soygun” yapmasının yolunu açmaktadır. Kamuoyuna popülist bir şekilde seks işçiliği ile mücadele edildiği, seks işçilerine göz açtırılmadığı, “*ahlaki değerlere uygun*” bir toplum için uygulamaların devam ettiği anlatılırken, toplumun desteği pekiştirilmekte ve seks işçileri muazzam bir ekonomik borcun içine çekilmektedir. “*Soygun*” sadece “*kayıtlı*” yollar ve çeşitli hukuki bahanelerle değil, aynı zamanda rüşvet şeklinde de devam ettirilmekte, devlet geliri “*haram*” veya “*haksız kazanç*” olarak adlandırdığı seks işçiliği alanından rüşvet ve idari para cezaları yoluyla “*beslenmektedir*”.

2000li yıllarla birlikte çeşitli gerekçelerle kapatılan genelevlerin bu durumunu, devletin “*kayıtsız*” seks işçiliği alanından elde etmek istediği gelir ile ilişkilendirmek doğru olacaktır. Genelevlerin kapatılması sürecinde devlet, önceden genelevlerde çalışan seks işçilerinin sokağa itildiğini, polis tarafından sürekli şekilde para cezalarıyla yıldırıldığını, illegal ağlar içine çekildiğini ve bu illegal ağların devlete rüşvet verdiğini, kısacası “*kayıtsız*” alan üzerinden seks işçilerine saldırmanın dayanılmaz cazibesine kapılmaktadır. Devlet bir yandan “*temizlemek*” istediği bir grubu ölüme terk ederken, diğer yandan zenginleşmenin yoluna bakmaktadır.

Bütün bu gerçeklik karşısında, özelde trans seks işçileri genelde ise bütün seks işçilerinin alandaki ihtiyaçlarına paralel düzenlemeler gerçekleştirilmesinin gerekliliği ortadadır. Seks işçiliği meselesine “*ahlakçı*” bir bakış açısıyla veya “önlemeye dayalı” tedbirler üzerinden bakmak, bu çalışmanın bütününde dile getirilen sorunların devam etmesi demektir. Bu şekilde “*kamu düzeni*” veya “*genel sağlık*”ın

tesis edilmesi mümkün değildir. Devlet yetkililerinin seks işçilerinin ihtiyaçlarını dikkate alması, bu kesimi damgalayıcı politika ve uygulamalardan vazgeçmesi gerekmektedir. Seks işçilerine “*suçlu*” gözüyle bakan bir devletin, ne kendi perspektifine uygun çözümler geliştirmesi ne de seks işçilerine bir hayrının dokunması mümkün değildir. Dolayısıyla, seks işçilerini muhatap alıp, sorunlarını dinlemesi ve ihtiyaçlarına uygun düzenlemeler yapması gerekmektedir.

Trans seks işçilerine yönelik idari para cezası uygulamaları ve bu uygulamalarla ilişkili olarak ortaya çıkan hak ihlalleri, seks işçiliğini çevreleyen günümüz mevzuatıyla birebir alakalıdır. Dolayısıyla seks işçiliği meselesine cinsel yolla bulaşan hastalıkları önleme veya “*toplum ahlakı*”nı koruma perspektifiyle bakan günümüz mevzuatının seks işçilerinin ihtiyaçlarına uygun şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Seks işçiliği, çocuk istismarı ve insan ticareti konuları dışında kalan boyutuyla tam anlamıyla suç olmaktan çıkarılmalıdır. Seks işçiliği bir meslek olarak tanımlanmalı ve seks işçilerinin emekçi hakları güvence altına alınmalıdır. Seks işçilerinin şiddetten uzak güvenli çalışma koşullarına sahip olmaları sağlanmalıdır. Genelevler kapatılmamalı, genelevlerin fiziki koşulları düzeltilmeli, genelevlerde çalışan kadınların prim ödemeleri, emeklilik hakları, çalışma saatleri üzerinden insan onuruna uygun iyileştirmeler yapılmalıdır. Seks işçilerinin güvenli koşullarda çalışabilmeleri için koşulların iyileştirildiği genelev sayısı arttırılmalıdır. Sadece pembe kimlik sahibi kişilerin çalışabildiği değil, bir ayrımcılığa son verilerek mavi kimlik sahibi trans kadınların ve erkeklerin de kendi ihtiyaçlarına uygun koşullarda genelevlerde çalışabilmelerinin önü açılmalıdır.

Trans seks işçilerine ve diğer seks işçilerine yönelik ev baskınlarına ve mühürlemelerine son verilmelidir. İdari para cezası uygulama

malarına son verilmeli, Kabahatler Kanunu ile Karayolları Trafik Kanunu'nda idareye geniş yorumlama yetkisi tanıyan ifadeler değiştirilmelidir. Kolluk kuvvetlerinin kendisine muhalif olarak gördüğü veya kendi ahlaki kriterleri üzerinden hedef aldığı toplumsal gruplara yönelik ayrımcı ve şiddet içeren uygulamalarının önüne geçmek için polise Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu üzerinden verilen geniş yetkiler sınırlandırılmalıdır. Türk Ceza Kanunu'nda yer alan seks işçiliği ile ilgili “*aracılık etmek*”, “*yer temin etmek*”, “*fuhsa teşvik etmek*”, “*hayasızca hareket*”, “*müstehcenlik*” gibi seks işçilerini hedef alan, seks işçileri üzerinde idarenin keyfi kontrolüne sebebiyet veren maddeler kaldırılmalıdır. Aynı şekilde Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Tüzüğü seks işçilerinin ihtiyaçlarına paralel şekilde değiştirilmeli, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda yer alan ve seks işçilerini çeşitli uygulamalarla hedef haline getiren maddelerin kaldırılması gerekmektedir. Özetle, seks işçiliğini çevreleyen mevzuat maddelerinin cezalandırıcı bir bakış açısına sahip olmaktan kurtarılması gerekmektedir. Seks işçilerini temel insan haklarından mahrum bırakan veya onları çeşitli vesilelerle hedef alan, ayrımcı uygulamaları meşrulaştıran her türlü mevzuatın değiştirilmesi ve seks işçilerinin insan haklarını koruyacak şekilde yeniden ele alınması gerekmektedir.

Seks işçiliği meselesi dışında, transların eşit vatandaşlar olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi kavramları yeni hazırlanacak olan Anayasa'nın “*eşitlik*” maddesine ayırım gözetilmeyecek zeminler olarak eklenmelidir. Aynı şekilde, transların her alanda sürekli şekilde tecrübe ettikleri ayrımcı uygulamaların önüne geçebilmek için bir ayrımcılık karşıtı mevzuat oluşturulmalı, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi kavramları bu mevzuat dahilinde ayırım gözetilmeyecek zeminler arasında sayılmalıdır. Buna ek

olarak transların sistematik olarak hedefi oldukları nefret suçları ile mücadele edebilmek için bir nefret suçları mevzuatı oluşturulmalı ve cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi ibareleri de ayırım gözetilmeyecek zeminler arasında bu kanunda açıkça yer almalıdır. Transları bir toplumsal grup olarak veya tek tek bireyler olarak ilgilendiren bütün mevzuatın, transların haklarını koruyacak şekilde yeniden ele alınması ve değiştirilmesi gerekmektedir.

Trans seks işçilerinin insan hakları ve ihtiyaçları noktasında, bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının talepleri ölçüsünde, polis, hakim ve savcılara yönelik eğitim programları oluşturulmalıdır. Trans seks işçilerine yönelik şiddet uygulayan polisler hakkında soruşturmalar etkin şekilde yürütülmeli, failler gerektiği şekilde cezalandırılmalıdır. “*Kayıtsız*” alanda çalışan seks işçilerinin yeni tasarımlar hazırlanarak yeni bir ekonomik yük altına sokulması çabalarına son verilmelidir. İdari para cezası uygulamalarının seks işçilerini ittiği şiddet ortamında mağdur olan trans seks işçilerine yönelik destek mekanizmaları ucuz ve mağdurlar tarafından erişilebilir olmalıdır. Trans seks işçilerine keyfi ve hukuksuz şekilde yazılmış olan para cezaları sonucunda borcu biriken trans seks işçilerinin borçları silinmelidir. Trans seks işçilerinin polis tarafından fişlenmesi manasına gelen uygulamalara derhal bir son verilmelidir.

Sorunları hafifletecek en önemli gücümüz, trans seks işçilerinin ve topluca seks işçilerinin hepsinin bugüne dek ortaya çıkardığı sinerjidir. Zaman zaman güçlenen, zaman zaman da enerjisini kaybeden seks işçileri hareketi ve trans hareketi, devletin kendilerine yönelik geliştirdiği baskıcı yöntemlerle bir şekilde mücadele ederek bugünlere geldiler. Bugünden sonra da böyle olacaktır. Kimi zaman basın açıklamalarıyla, kimi zaman eylemlerle, kimi zaman mahkeme ko-

ridorlarında, kimi zaman bu kitap gibi yayınlarla, kimi zaman “*güllüm*”⁸⁸ yaparak... Yaşanan her türlü sorun, yeni bir imkan ve yeni bir mücadele stratejisi demektir ve trans seks işçileri mücadele etmeye alışıktır. Kazanacağımızın göstergesi de hayatlarımızın her gününün zaten bir mücadele olduğunun bilincinde olmamızdır.